

KUNGL. MEDICINALSTYRELSENS
UTLÅTANDE

ÖVER

SVENSKA ALLMÄNNA BARNMORSKEFÖRBUNDETS FRAM-
STÄLLNINGAR OM FÖRBÄTTRING AV DE KOMMUNALT
ANSTÄLLDA BARNMORSKORNAS LÖNER M. M.

AVGIVET

ENLIGT NÅDIG BEFALLNING OCH MED BITRÄDE AV
SÄRSKILT TILLKALLADE SAKKUNNIGA
DEN 6 OKTOBER 1917

STOCKHOLM 1918
ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

| | Sid. |
|---|------|
| Inledning: Gången av ärendets handläggning | 5 |
| Barnmorskeväsendets utveckling | 8 |
| Barnmorskornas anställning, antal m. m. | 15 |
| Barnmorskornas nuvarande avlöning, inkomster och pension | 17 |
| Barnmorskornas utgifter | 22 |
| Barnmorskeförbundets framställningar och de i anledning därav avgivna yttranden | 26 |
| Medicinalstyrelsens förslag angående löneförmånerna | 29 |
| Distriktsindelningen | 33 |
| Stats- och landstingsbidrag. Barnmorskornas tillsättning | 40 |
| Reservbarnmorskor | 44 |
| Barnmorskestyrelser | 45 |
| Övergångsstadganden | 47 |
| Förslagets ekonomi | 48 |
| Hemställan om proposition | 50 |
| Tabellbilagor | 53 |

TILL KONUNGEN.

Genom nådig remiss den 20 oktober 1914 har medicinalstyrelsen fått sig anbefallt att avgiva underdånigt utlåtande över en av svenska allmänna barnmorskeförbundet genom dess styrelse den 29 september

*Inledning.
Gången av
ärendets
handläggning.*

1914 gjord framställning om förbättring av de kommunalt anställda barnmorskornas löner m. m.

Över denna framställning har medicinalstyrelsen infordrat yttrandena av överlärarna vid barnmorskeundervisningsanstalterna i Stockholm och Göteborg professorerna E. Alin och K. A. Walter samt förutvarande barnmorskeläraren i Lund professor G. E. Essen-Möller, av samtliga Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen efter vederbörande förste provinsialläkares hörande samt, beträffande Malmöhus och Göteborgs och Bohus län, jämväl efter hörande av stadsläkaren i Malmö respektive förste stadsläkaren i Göteborg.

De sålunda begärda yttrandena inkommo till styrelsen i slutet av år 1914 och under de första månaderna av år 1915.

Den 1 maj 1915 överflyttades detta ärende, liksom alla övriga barnmorskeärenden, från medicinalstyrelsens hälsovårdsbyrå till dess medicinalbyrå. Till denna sistnämnda byrå överlämnades då även en genom nådigt brev den 30 oktober 1914 medicinalstyrelsen anbefalld utredning om bättre vård för barnsängskvinnor m. m., för vilken utredning fyra särskilda sakkunniga blivit tillkallade. Dessa sakkunniga, professorn E. Alin, ledamoten av riksdagens första kammare N. Åkesson, ledamoten av riksdagens andra kammare friherre E. K. Palmstierna och barnmorskan Hanna Lager, sammanträdde med styrelsen den 10—14 maj 1915. Vid dessa sammanträden beslöts att införskaffa vissa erforderliga upplysningar från barnmorskor och lämnades åt delegerade att utarbeta frågeformulär för erhållande av nämnda upplysningar. Vid utarbetandet av detta formulär ansågs lämpligt att låta utredningen omfatta även frågan om barnmorskornas löneförhållanden, och utsändes följaktligen frågeformulären med sådan avfattning, att upplysning skulle erhållas jämväl om barnmorskornas löner. När frågeformulären under år 1915 återkommo med svar, överlämnades de alla till en statistiker, aktuarien i socialstyrelsen N. O. Nilsson, för bearbetning. Detta statistiska arbete var vid innevarande års början i sin helhet icke slutfört, men på särskild anmodan hava uppgifterna om barnmorskornas löneförhållanden utbrutits och tabeller å dessa uppgifter, vilka tabeller här bifogas, i slutet av januari månad överlämnats till styrelsen.

Genom cirkulärskrivelser den 24 april och den 9 juni 1917 har styrelsen från samtliga förste provinsialläkare i riket infordrat förslag å indelning av riket i särskilda barnmorskedistrikt.

Sedan det aktuarien Nilsson anförtrodda statistiska arbetet helt slutförts, framlades resultatet vid medicinalstyrelsens sammanträde med de förenämnda fyra sakkunniga den 8 maj 1917. Vid detta samman-

träde uttalades den uppfattningen, att frågan om barnmorskornas löner allt fortfarande borde behandlas i ett sammanhang med den utredning om bättre vård åt barnsängskvinnor' m. m., som anbefallts genom nådiga brevet den 30 oktober 1914. I anledning härav avlät medicinalstyrelsen den 18 maj 1917 underdånig skrivelse med hemställan om sådan utvidgning av de sakkunnigas uppdrag, att det finge omfatta jämväl här ifrågakvarande ärende om barnmorskornas löner.

Genom särskild nådig remiss den 29 mars 1917 anbefalldes medicinalstyrelsen att vid avgivande av det genom förstnämnda nådiga remiss infordrade utlåtandet jämväl taga i övervägande en av förberörda barnmorskeförbund genom dess styrelse i mars 1917 gjord framställning om en på grund av de ändrade ekonomiska förhållandena ytterligare förhöjning i de kommunalt anställda barnmorskornas minimilön.

I skrivelse till Eders Kungl. Maj:t den 4 maj 1917 har vidare riksdagen, under tillkännagivande att den i anledning av en inom riksdagen väckt motion för sin del antagit lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 13 juni 1908 angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, anhållit, att Eders Kungl. Maj:t måtte för nästkommande års riksdag framlägga det förslag till lönereglering för barnmorskor, vartill den i frågan igångsatta och pågående utredningen kunde föranleda.

Den 5 juni 1917 mottog medicinalstyrelsen civildepartementets ämbetsskrivelse med meddelande att Eders Kungl. Maj:t, som framdeles komme att förordna om utfärdande av lag i ämnet i enlighet med förberörda av riksdagen antagna lag, den 19 maj 1917 anbefallt medicinalstyrelsen att före den 1 augusti 1917 till Eders Kungl. Maj:t inkomma med det genom remissen den 20 oktober 1914 infordrade utlåtandet ävensom med förslag till bestämmelser i ämnet, därvid styrelsen hade att taga i övervägande vad riksdagens lagutskott i avgivet utlåtande i ärendet anfört.

Genom nådigt brev den 8 juni 1917 har Eders Kungl. Maj:t bifallit medicinalstyrelsens hemställan i skrivelse den 18 maj 1917 och sålunda medgivit, att omförmälda fyra sakkunniga må biträda styrelsen jämväl vid behandlingen av det genom nådiga remissen den 20 oktober 1914 överlämnade ärende ävensom med upprättande av förslag till bestämmelser i ämnet.

Från Fredrika-Bremer-förbundets styrelse har slutligen med skrivelse den 15 juni 1917 inkommit en vid förbundets årsmöte i Göteborg den 11 april 1917 antagen resolution med förordande av de förslag

till förbättring i de kommunalt anställda barnmorskornas ekonomiska villkor, vilka framförts i motioner till årets riksdag.

Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts omförmälda beslut den 19 maj 1917 har medicinalstyrelsen sökt på allt sätt påskynda ärendets fortsatta utredning. Då emellertid svaren å cirkulärskrivelsen den 9 juni 1917 först under sommarmånaderna inkommo till styrelsen, och utredningen i många avseenden icke förrän under senaste tiden hunnit utföras, har det blivit styrelsen omöjligt att inkomma med sitt utlåtande till den av Eders Kungl. Maj:t utsatta tiden. Vid det nu avslutade utredningsarbetet har styrelsen biträtts av professor E. Alin samt av extra assistenten hos styrelsen, medicine licentiaten Ada Nilsson.

Till åtlydnad av i ärendet meddelade nädiga befallningar vill medicinalstyrelsen efter lämnande av några meddelanden rörande barnmorskeväsendets utveckling här nedan avgiva utlåtande och förslag i ämnet.

1. Barnmorskeväsendets utveckling.

*Äldre
författningar.*

I privilegierna för collegium medicorum, fastställda av regeringen år 1663 och utgörande de grundläggande bestämmelserna för det svenska medicinalverket, träffas den första ansatsen till ordnandet av barnmorskeväsendet i Sverige. Där stadgas nämligen helt allmänt, att collegium skulle hava uppsikt över barnmorskor och jordgummor. Någon ordnad undervisning för barnmorskorna var ej påbjuden, utan dessa erhöilo sin utbildning genom äldre barnmorskor.

Först 1668 års så kallade medicinalordningar föreskrevo en sorts examen samt eds avläggande. Ingen fick sålunda utöva barnmorskerket utan att vara på vederbörligt sätt examinerad.

Ordnad undervisning för barnmorskor började införas först år 1711. Flera åtgärder vidtogos även för att examinerade barnmorskor skulle anställas i landsorten. Särskilt barnmorskereglemente utfärdades år 1777, och i detta stadgades, att elev från landsorten måste för att vinna tillträde till undervisningsanstalten för barnmorskor uppvisa kallelsebrev från någon stad eller socken om blivande anställning. För hjälp vid förlossning, lämnad av oexaminerat biträde, stadgades böter och, eventuellt, fängelse. I 1819 års barnmorskereglemente bortföll villkoret, att elev skulle styrka sig hava blivit kallad till barnmorska av någon kommun, med undantag dock för Skåne, där en särskild anstalt i Lund upprättats för Skånes behov.

I de äldre barnmorskereglementena talades endast om barnmorskornas skyldigheter, men icke om deras rättigheter i annan mån, än att de examinerade skyddades mot intrång i yrket genom förenämnda straffbestämmelser. Först i 1840 års reglemente stadgades, att barnmorska skulle erhålla fri skjuts och fri kost samt ersättning efter särskild taxa, som, där ej överenskommelse kunde nås, bestämdes av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande. Dessutom tillades i reglementet, att barnmorska, som samvetsgrant skött sin befattning, vore berättigad till ersättning efter överenskommet belopp. Detta sista stadgande återkommer i 1856 års barnmorskereglemente. Däremot saknas bestämmelsen om fri skjuts och fri kost samt att Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i vissa fall kunde medla mellan församling och barnmorska.

1840 och 1856
års regle-
menten.

Barnmorskornas förrättningsarvode skulle bestämmas å allmän sockenstämma, som även ägde att anställa barnmorska. Det dröjde emellertid åtskilliga år, innan regeln om kommunalanställning av barnmorska vann allmän anslutning. Sålunda ansågs nödigt att i läkarinstruktionen av den 31 oktober 1890 stadga skyldighet för provinsialläkare att söka medverka därtill, att examinerade barnmorskor anställdes av kommunerna.

Redan förut hade förslag framkommit, att staten skulle icke endast övervaka barnmorskornas verksamhet, utan ekonomiskt bidraga till deras avlöning. Vidare yrkades, att tillräckligt antal barnmorskor anställdes särskilt å landsbygden och att dessa garanterades en mot sitt arbete svarande avlöning. Doktor A. Wretlind väckte sålunda vid 1885 års riksdag motion i andra kammaren med yrkande på riksdagsskrivelse om förslag till lag, varigenom församlingarna i riket ålades att i mån av omfång och folkmängd anställa nödigt antal behörigen examinerade barnmorskor med en bestämd minimilön, dock med rätt för särskilt hårt betungade församlingar att genom statsmedel få bidrag till minimilön. Motionen vann ej riksdagens bifall. Motionären återkom emellertid med nya motioner i ämnet både vid 1887 och 1888 års riksdagar. Hans förslag gick nu ut på, att staten skulle bidraga med en fjärdedel och landstingen med en fjärdedel av avlöningen till barnmorskan. Ej heller detta förslag antogs av riksdagen.

Frågan om
statsbidrag.

Tio år senare kom frågan åter upp i riksdagen. Under tiden hade barnmorskorna vid sina möten dryftat frågan, och vid tredje allmänna barnmorskemötet år 1893 uppställdes krav på, att statsbidrag borde utverkas åt kommunalt anställda barnmorskor. Herr Jansson i Djursåtra väckte år 1897 motion i ämnet, varvid yrkades, att riksdagen

ville hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om utredning, till vilket belopp och under vilka villkor statsbidrag kunde beviljas till avlöning av inom kommun anställd examinerad barnmorska. Motionen avslogs, dock endast med 20 rösters övertikt.

År 1904 väcktes av herr Byström i Stockholm riksdagsmotion om ett förslagsanslag å 10,000 kronor att användas såsom bidrag till barnmorskornas avlöning i de mest betungade kommunerna. Förslaget föll emellertid igenom. Samma öde rönt en liknande motion, vilken framlades vid 1906 års riksdag av herr Mattson i Gravås.

1906 års förslag till reglemente.

Med det förslag till barnmorskereglemente, som av medicinalstyrelsen år 1906 överlämnades till Eders Kungl. Maj:t och vars 30—35 §§ handlade om barnmorskornas anställande och förmåner, avsåg styrelsen vinnandet av två viktiga syftemål. Det ena av dessa var att få den principen fastslagen, att varje kommun vore ansvarig för, att tillgång till examinerat förlossningsbiträde funnes för dess invånare; det andra var, att barnmorskorna tillförsäkrades skälig ersättning för sitt ansvarsfulla arbete. Medicinalstyrelsens förslag upptog för den skull en minimilön till samma belopp, som det, vilket i nådiga reglementet för barnmorskornas pensionsanstalt den 31 december 1904 fordrades för inträde i anstalten, eller 200 kronor. Härmed menade styrelsen dock icke, att denna lön skulle vara tillräcklig för en anständig bärgning. För detta måls ernående ansåg styrelsen det bättre att låta större delen av barnmorskornas inkomster utgå i form av ersättning enligt taxa. Denna taxa borde, för att bliva rättvis och lämpad efter skilda ortsförhållanden, utfärdas av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande efter förslag av förste provinsialläkaren i länet.

Detta system för barnmorskornas avlöning vann icke gillande. Förste provinsialläkarna, med vilka Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande vanligen instämde, framhöllo enstämmigt, att det icke vore tillfredsställande. Såväl antalet förlossningar som de personers betalningsförmåga, barnmorskorna hade att bispringa, vore synnerligen växlande, vadan barnmorskornas existens skulle bliva alltför osäker. Om taxan sattes hög, bleve den därjämte alltför kännbar för dem, som, utan att vara erkänt medellösa, dock befunde sig i små ekonomiska omständigheter och vore mindre betalningskraftiga. Oexaminerade förlossningsbiträden komme säkerligen att anlitas i större utsträckning än förut.

Barnmorskemötet år 1907.

Enligt uppdrag av sjunde allmänna svenska barnmorskemötet i Malmö år 1907 framhöll barnmorskeförbundets ordförande, barnmorskan Hanna Qvarzell, jämte dåvarande biträdande läraren vid barnmorske-

undervisningsanstalten i Stockholm E. Alin samma synpunkter i en till Eders Kungl. Maj:t ingiven skrift.

Vid framläggande av den nådiga propositionen (nr 54) till 1908 års riksdag med förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska anförde föredragande departementschefen statsrådet Hamilton till protokollet, att han icke kunde annat än erkänna det beaktansvärda i, vad såväl från Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande och förste provinsialläkarna i länen som från barnmorskorna själva framhållits om olägenheterna av en så låg lagbestämmd minimilön som den av medicinalstyrelsen föreslagna. Minimilönen borde *ej sättas lägre*, än att barnmorskan ensamt av densamma hade möjlighet till nödortftig bärgning. För den skull föresloges en minimilön å 300 kronor jämte husrum och fri vedbrand eller ersättning, icke understigande 100 kronor. Utöver den fasta avlöningen borde utgå ersättning för varje förrättning enligt taxa, och ansåg departementschefen, att taxan borde fastställas på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, men att bestämmelserna härom dock icke torde böra upptagas i en allmän lag.

*Föredragande
departements-
chefen.*

Vid 1908 års riksdag väcktes åtskilliga motioner om ändrad lydelse av lagförslaget. Så yrkades av herr Kjellberg med instämmanden av tolv kammarledamöter, att, då den nådiga propositionen avsåg ett åläggande för kommun att mot viss minimilön anställa barnmorska, det torde vara både önskvärt och lämpligt, att staten, för att minska kommunernas utgifter till ifrågavarande ändamål, bidroge till kostnadernas betäckande och därigenom ådagalade sitt intresse för, att kommunerna till det allmännas fördel anställde barnmorska. Statsbidraget kunde motsvara en fjärdedel av den kontanta lönen. De anställda barnmorskorna bleve härigenom icke blott kommunernas utan jämväl statens tjänare, vilket från deras synpunkt torde äga icke så ringa betydelse. Motionärerna hemställde om sådan ändring av § 3 i lagförslaget, att den årliga lönen komme att utgöra 400 kronor, samt om utredning om statsbidrag till kommun för ifrågavarande ändamål.

*Motioner vid
1908 års
riksdag.*

En ytterligare motion i frågan framlades av herrar Thavenius och Byström. Även de framhöllo, att den föreslagna minimilönen å 300 kronor vore för låg. Barnmorskornas extra inkomster uppgingo ej till några avsevärda belopp, knappt mer än 100 kronor per år. Barnmorska hade vidare behov av semester och borde beredas tillfälle att bevista övningskurser. Motionärerna åberopa uttalanden, gjorda av extra ombudsmöte, anordnat av svenska allmänna barnmorskeförbundet den 17 februari 1908 i Stockholm. Vid mötet hade framhållits, att minimilönen borde bestämmas till 400 kronor jämte bostad och

vedbrand, ävensom att staten borde med någon del bidraga till barnmorskornas avlöning. Motionärerna hemställde om 400 kronors minimilön.

I särskild motion yrkade herr D. Persson i Tällberg, att, då det borde tillkomma vederbörande kommun och icke Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande att bestämma den taxa, efter vilken ersättning utöver den fasta avlöningen till barnmorska skulle utgå, § 4 i lagförslaget borde givas en för syftet avpassad lydelse.

*Statsutskottet
1908.*

Vid behandling av ärendet yttrade statsutskottet, bland annat, följande. Det syntes vara en statsangelägenhet av synnerlig vikt att söka förhindra sådana betänkliga missförhållanden, som bristen på tillgång på examinerade barnmorskor kan hava till följd, närmast därutinnan att man vid förlösningsanlitat biträden utan nödig skolning, varigenom vid många tillfällen anledning givits till sjukdomsfall, vilka merendels torde kunnat undvikas, därest examinerad barnmorska funnits att tillgå och tagits i anspråk. Det vore vidare otvivelaktigt av vikt, att barnmorskorna med den ansvarsfulla uppgift, som ålåg dem, erhöles en tryggad ekonomisk ställning. Nödigt beaktande måste härvid dock skänkas åt kommunernas bärkraft. Utskottet kunde därför ej förorda ett längre gående förslag än nådiga propositionen. I avseende å ersättningen till barnmorska för varje särskild förrättning ansågs utskottet, att herr D. Perssons motion anslöte sig till nu gällande praxis, och, då inga skäl anförts för den föreslagna ändringen av denna praxis, förordade utskottet, att kommunen skulle bestämma taxan.

Vad slutligen frågan om utredning rörande bidrag av statsmedel beträffade, ansågs utskottet, att åtminstone under dåvarande förhållanden barnmorskornas anställande och avlöning borde vara en uteslutande kommunal angelägenhet, och avstyrkte därför herr Kjellbergs med fleres förslag i ämnet.

Utskottets förslag bifölls med obetydlig ändring av riksdagen, och den 13 juni 1908 utfärdade Eders Kungl. Maj:t lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska.

Reglemente.

Det nu gällande reglementet för barnmorskor utfärdades den 3 september 1909.

*Nya motioner
i ämnet.*

Vid 1912 och 1913 års riksdagar väcktes ånyo motioner om statsbidrag till avlöning av barnmorskor. Motionärerna, herr Larsson i Klagstorp jämte nio andra, åberopade sig därvid å följande motive-ring. Med anledning av 1908 års lags stadgande om minimilön, i regel ej understigande 400 kronor, samt om ersättning enligt taxa vid förrättning hade det i kommuner, som dittills haft två eller flera

barnmorskor anställda, uppstått fråga om indragning av barnmorsketjänster för att därigenom göra besparingar i kommunens utgiftsstat. Att en sådan indragning kunde medföra vådliga följder, torde för en var vara påtagligt, i synnerhet då kommun har stor utsträckning med kanhända dåliga kommunikationer och därmed följande svårighet att vid behov anskaffa läkare. — Då sjukvård och folkundervisning numera delvis bekostades av staten, syntes det vara följdriktigt, att avlöningen till barnmorskorna, vilkas yrke torde kunna hänföras till sjukvården, även till viss del utginge av statsmedel. Staten hade ju tagit ett slags husbondevälde över barnmorskorna genom att för dem utfärda reglemente, ävensom genom att låta dem sortera under medicinalstyrelsen, provinsial- och stadsläkare och slutligen genom att ingripa i kommunens självbestämmanderätt, då det gällde avlöningsvillkor för i kommunens tjänst anställd person. Konsekvensen av detta åtgörande torde vara, att statsverket borde lämna något bidrag till ifrågavarande persons avlöning.

I utlåtandet över motionen anförde statsutskottet, att lagen av år 1908 så nyligen trätt i kraft, att ej någon erfarenhet ännu kunnat vinnas, vadan det ej vore lämpligt att redan nu vidtaga åtgärder, avseende förändring i den av statsmakterna beslutade lagen. Statsutskottet avstyrkte därför motionen.

Vid behandlingen i riksdagen bifölls motionen av andra kammaren med 103 röster mot 91, men avslogs av första kammaren. Förslaget hade sålunda fallit igenom.

Vid 1913 års riksdag återkommo motionärerna med sitt yrkande. Statsutskottet avstyrkte av samma skäl som föregående år och motionen avslogs, denna gång av båda kamrarna.

I debatten anfördes av en av avslagsyrkarna (C. Persson i Stallerhult), att stora skillnader förefunnes mellan de olika länen enligt propositionen till 1908 års riksdag. I Kristianstads län t. ex. funnes icke mindre än 153 barnmorskor och av dem 127 med avlöning lägre än 300 kronor och endast 26 över 300 kronor; i Kopparbergs län 79 barnmorskor, men endast 6 som hade lägre avlöning än 300 kronor. »Sålunda ser man, vilka stora skillnader det var, och sådana skillnader var det meningen att den nya lagen skulle utjämna. Nu vet man icke det ringaste, huruvida en sådan utjämning skett, därigenom att småkommuner sammanfört sig till ett distrikt för att sålunda bättre avlöning skulle beredas barnmorskorna. — Någon sådan utredning har man icke ännu, men en sådan borde man ha, innan man anslår medel från statsverket till avlöning åt barnmorskor.»

*C. Persson i
Stallerhult
1913.*

1917 års
krigstidshjälp.

Genom beslut vid innevarande års riksdag har barnmorskornas ställning förbättrats. Herrar Hellberg och Wennerström hade i motion föreslagit ett förslagsanslag å 150,000 kronor till dyrtidsunderstöd åt kommunalt anställda barnmorskor. Över denna motion hade jämväl medicinalstyrelsen tillfälle att yttra sig, varvid styrelsen i underdånig skrivelse den 24 april 1917 tillstyrkte bifall till densamma. I anledning av motionen beslöt riksdagen att bevilja ett anslag av 100,000 kronor till beredande för år 1917 enligt grunder, som av Eders Kungl. Maj:t närmare bestämdes, av krigstidshjälp till kommunalt anställda barnmorskor med högst 100 kronor till varje under förutsättning, att av vederbörande kommun med flera lämnades bidrag till belopp av minst hälften av statsbidraget. Kungörelse i ämnet har utfärdats den 7 september 1917. Såsom villkor för erhållande av krigstidshjälp av statsmedel stadgas i denna kungörelse, att vederbörande kommun tillskjuter ett till minst hälften av statsbidraget uppgående belopp. Från åtnjutande av krigstidshjälp *undantages* barnmorska, som under år 1916 haft inkomst av 700 kronor eller däröver, samt barnmorska, som före den dag, då kungörelsen trädde i kraft, lämnade kommunal anställning utan att omedelbart tillträda annan sådan befattning. Krigstidshjälp av statsmedel utgår med dubbla beloppet av vad vederbörande kommun lämnat såsom bidrag, dock högst med två tredjedelar av det belopp, varmed den inkomst, som barnmorska under år 1916 åtnjutit, understiger 700 kronor, samt i intet fall med högre belopp än 100 kronor.

Herr By-
ströms
motion.
Lagutskottet
1917.

Av herr Byström hade vidare motionerats om minimilönens höjande från 300 kronor till 400 kronor.

Vid motionens behandling i lagutskottet sade utskottet sig visserligen funnit betänkligheter vid att allenast i anledning av den väckta motionen inlåta sig på förslag till en definitiv lönereglering. Frågan om höjning av barnmorskornas minimilön hade som sagts redan 1914 väckts hos Eders Kungl. Maj:t, och den i anledning därav igångsatta objektiva utredningen kunde antagas vara inom en ej allt för lång tid färdig, och därefter komme Eders Kungl. Maj:t säkerligen att förelägga riksdagen förslag i ämnet. Däremot syntes alla skäl tala för att under väntetiden bereda barnmorskorna någon krigstidshjälp och vore en höjning av minimilönen från 300 kronor till 400 kronor skälig.

I utlåtandet framhöll utskottet på samma gång önskvärdheten av, att den definitiva löneregleringen bleve snarast möjligt genomförd. Detta skulle än kraftigare understrykas, ifall riksdagen samtidigt hem-

ställdes därom, att Eders Kungl. Maj:t vid nästa års riksdag ville framlägga det förslag, vartill den förut omnämnda pågående utredningen kunde giva anledning.

I detta sammanhang har utskottet, utan att dock självt taga någon bestämd ståndpunkt, ansett sig böra framhålla lämpligheten av, att vid nämnda utredning jämväl komme under överbägende dels befogenheten av en jämkning eller ändring i andra stycket av § 3 i lagförslaget, vilken bestämmelse möjligen kunde i ett eller annat fall göra om intet, vad man med stadgandet av minimilön avsåge att vinna, och dels eventuellt behövligheten av någon statens mellankomst för att även med statsbidrag medverka till en skälig löneröglering för barnmorskorna.

I överensstämmelse med lagutskottets förslag godkände riksdagen lagförslaget; i andra kammaren utan debatt och i första kammaren utan votering. Om riksdagens skrivelse den 4 maj 1917 i ärendet och om Eders Kungl. Maj:ts beslut den 19 maj 1917 i anledning därav är förut talat. (se sid. 7).

*Riksdagens
beslut 1917.*

Lag om ändrad lydelse av lagen om kommuns skyldighet att avlöna barnmorska är ännu icke utfärdad¹.

2. Barnmorskornas anställning, antal m. m.

Enligt 1908 års lag (§ 1) skall varje lant- och stadskommun *1908 års lag.* hava anställd barnmorska med fast avlöning. Inom kommun, som är av större vidd eller har större folkmängd, skola två eller flera fast avlönade barnmorskor finnas anställda.

Smärre kommuner, som angränsa varandra, äga efter prövning av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande och sedan vederbörande förste provinsialläkare i ärendet hörts, förena sig om anställande av gemensam barnmorska; dock att sådan föregående prövning ej erfordras, därest kommunerna hava mindre ytvidd och deras sammanlagda folkmängd ej överstiger 3,000 invånare.

Mindre kommun må jämväl, efter Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes i förenämnda ordning lämnade medgivande, träffa avtal med angränsande större kommun om rätt att betjäna sig av den större kommunens barnmorska.

¹ Under arbete med utlåtandets tryckning har den 9 november 1917 utfärdats lag om ändrad lydelse av § 3 i lagen den 13 juni 1908 angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska.

Önskar kommun förena sig med en eller flera andra kommuner om anställande av gemensam barnmorska eller vill mindre kommun träffa avtal med angränsande större kommun om rätt att betjäna sig av den större kommunens barnmorska, men kan överenskommelse ej träffas, äger Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, på därom av kommunen gjord framställning samt efter vederbörande kommuners och förste provinsialläkares hörande, i ämnet träffa avgörande.

Därest Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, efter förste provinsialläkares hörande, lämnar tillstånd, må stad, så ock intill densamma gränsande mindre lantkommun, i stället för att anställa barnmorska med fast avlöning, träffa avtal med tillräckligt antal av i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning av kommunen för varje förrättning betjäna dess fattiga.

I fråga om sättet för barnmorskornas utseende äger varje kommun besluta. Äro två eller flera kommuner förenade till ett barnmorskedistrikt och enas dessa icke i valet av barnmorska, äger Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, efter förste provinsialläkares hörande, utse den av de valda, som därtill finnes lämpligast (se § 2 av 1908 års lag).

Antalet 1915.

Enligt riksförsäkringsanstaltens berättelser funnos år 1915 3,084 barnmorskor i Sverige. Denna siffra innefattar dock ej blott de verkligt praktiserande, utan i densamma ingår ett mindre antal överåriga, orkeslösa, sjuka med flera, som ej längre utöva yrket.

Av nämnda antal barnmorskor voro vidare 2,414 anställda i kommun, därav 2,194 mot fast årslön och 220 utan fast lön, men mot viss taxa; 28 voro anställda på barnbördshus, och 473 utövade endast enskild praktik. Pension från barnmorskornas pensionsanstalt åtnjöts av 111 barnmorskor.

Enligt samma källa voro under år 1915 ej mindre än 1,122 kommuner förenade med annan kommun om gemensam barnmorska. Av 1,309 kommuner (Stockholms stad undantagen), som icke hade gemensam barnmorska med annan kommun, hade 1,055 endast en barnmorska, 181 hade 2 och de övriga 3—14 barnmorskor vardera. 43 kommuner hade icke någon fast avlönad barnmorska, utan hade träffat avtal med vissa barnmorskor att mot ersättning för varje förrättning betjäna kommunens fattiga. Stockholms stad hade sålunda träffat dylikt avtal med 67 barnmorskor. 30 kommuner angåvos icke hava någon barnmorska.

Tabell
1901 - 1914.

Till närmare belysning av barnmorskornas antal och dettas förhållande till antalet årligen utexaminerade barnmorskor, barnaföderskor m. m. meddelas här nedan en tabell, omfattande åren 1901—1914.

| | Antal barnmorskor i riket enligt medicinalstyrelsens årsberättelser | | | Utexaminerade från läroanstalterna ¹ | Barnaföderskornas antal enligt stat. centr. byråns uppgifter | Intagna på barnbörds-hus | Av barnmorska förlösta | Antal barnaföderskor pr barnmorska |
|------|---|------|-------|---|--|--------------------------|------------------------|------------------------------------|
| | Land | Stad | Summa | | | | | |
| 1901 | 2,079 | 714 | 2,793 | 127 | 140,761 | 5,546 | 135,215 | 48.4 |
| 1902 | 2,114 | 717 | 2,831 | 114 | 138,780 | 5,826 | 132,954 | 47 |
| 1903 | 2,143 | 727 | 2,870 | 116 | 135,359 | 5,771 | 129,588 | 45.2 |
| 1904 | 2,180 | 733 | 2,913 | 120 | 136,376 | 6,521 | 129,855 | 44.6 |
| 1905 | 2,174 | 742 | 2,916 | 115 | 136,792 | 7,160 | 129,632 | 44.5 |
| 1906 | 2,175 | 763 | 2,938 | 105 | 138,024 | 8,146 | 129,878 | 44.2 |
| 1907 | 2,176 | 771 | 2,947 | 135 | 138,166 | 9,233 | 128,933 | 43.8 |
| 1908 | 2,200 | 791 | 2,991 | 119 | 140,158 | 10,147 | 130,011 | 43.8 |
| 1909 | 2,222 | 790 | 3,012 | 112 | 140,873 | 10,865 | 130,008 | 43.2 |
| 1910 | 2,234 | 754 | 2,988 | 114 | 136,955 | 10,875 | 126,080 | 42.2 |
| 1911 | 2,229 | 758 | 2,987 | 115 | 134,364 | 11,212 | 123,052 | 41.2 |
| 1912 | 2,289 | 758 | 3,047 | 114 | 134,197 | 11,816 | 122,381 | 40.2 |
| 1913 | 2,263 | 732 | 2,995 | 109 | 131,457 | 12,431 | 119,026 | 39.7 |
| 1914 | 2,287 | 723 | 3,010 | 106 | — | 13,017 | — | — |

¹ Från 1909 blott två läroanstalter (föret 3).

Siffrorna i de två sista kolumnerna äro väsentligt för höga. Barnaföderskor, som antingen ej haft barnmorska utan hjälpgumma eller fött alldeles utan hjälp eller dylikt, äro nämligen medräknade i näst sista kolumnen, och således är även medelantalet förlossningar per barnmorska för högt. Till jämförelse må nämnas, att för år 1914 uppgiva sig 3,073 barnmorskor hava haft 108,981 förlossningar eller 35 förlossningar per barnmorska. (Detta enligt dagböckerna.)

Som av ovanstående tabell framgår, har barnmorskornas antal i riket under de sista åren hållit sig tämligen konstant, likaså antalet utexaminerade nya barnmorskor. Å andra sidan har barnmorskornas arbete icke obetydligt minskats dels på grund av de sjunkande födelse-siffrorna, dels, i synnerhet i städerna, därigenom att barnbördshusen draga till sig ett för varje år större klientel. Detta förhållande har säkerligen också gjort barnmorskorna ett icke obetydligt ekonomiskt avbräck.

3. Barnmorskornas nuvarande avlöning, inkomster och pension.

Enligt 1908 års lag i dess oförändrade skick skulle barnmorska, som är i kommuns tjänst fast anställd, i årlig lön åtnjuta minst 300 kronor samt därjämte föreses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför med minst 100 kronor. Detta är innehållet i § 3 första stycket.

1908 års lag.

Enligt 1917 års lagändring skall den kontanta årliga lönen utgöra minst 400 kronor.

I andra stycket av samma paragraf säges att, där särskilda omständigheter sådant påkalla, Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande äger att, på ansökan av kommun och efter förste provinsialläkares hörande, medgiva, att avlöningen må utgå med skäligt lägre belopp.

Avlöningen bestämmes av vederbörande kommun och skall utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan vara föreskriven.

Utöver den fasta avlöningen äger barnmorska för varje förrättning undfå ersättning enligt taxa, som vid hennes antagande eller senare efter med henne träffat avtal blivit av kommun fastställd.

Kunna kommuner, som äro förenade till ett barnmorskedistrikt eller betjäna sig av samma barnmorska, icke träffa överenskommelse om avlöningen eller taxan, skall frågan avgöras av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Sammanställning enl. riksförsäkringsanstalten.

Lagen av år 1908 trädde i kraft först den 1 januari 1912. En bild av den inverkan, lagen hade under sitt första år, erhålles av den sammanställning av barnmorskornas löneförhållanden under nämnda år, som förekom i riksförsäkringsanstaltens redogörelse för 1912. Till jämförelse meddelas här nedan även motsvarande siffror för åren 1906 och 1916, hämtade från samma publikation för respektive år. Samtliga siffror grunda sig på kommunernas årliga uppgifter till riksförsäkringsanstalten.

Kommunalt anställda barnmorskors löneförhållanden

(barnmorskor i Stockholm och på barnbördshus ej medräknade).

| | 1906 | 1912 | 1914 | 1916 |
|------------------|-------|-------|-------|-------|
| under 200 kronor | 263 | 64 | 38 | 24 |
| 200—299 » | 621 | 137 | 98 | 69 |
| 300—399 » | 798 | 819 | 447 | 481 |
| 400—499 » | 251 | 783 | 906 | 859 |
| 500—599 » | 72 | 214 | 357 | 403 |
| 600—699 » | 15 | 73 | 124 | 197 |
| 700—799 » | — | 7 | 27 | 37 |
| 800—899 » | — | 7 | 11 | 20 |
| 900 och däröver | — | 1 | 3 | 13 |
| endast anl. taxa | — | 2 | — | — |
| Summa | 2,020 | 2,107 | 2,011 | 2,103 |

Vid sidan av förenämnda uppgifter hava satts de, som inkommit från 2,011 barnmorskor i svar å utsända frågeformulär och vilka avse år 1914. Av dessa 2,011 barnmorskor äro 1,878 anställda på landsbygden och 133 i stad.

En jämförelse mellan talen för 1912 och 1914, beräknade i procent av hela antalet barnmorskor, ger följande tabell: *Jämförelse i procent.*

| | 1912 | 1914 |
|------------------|--------|--------|
| under 300 kronor | 9.5 % | 6.8 % |
| 300—399 » | 38.9 % | 22.2 % |
| 400—499 » | 37.2 % | 45.0 % |
| 500—599 » | 10.1 % | 17.8 % |
| 600 och däröver | 4.3 % | 8.2 % |

Av denna jämförelse synes framgå, att någon höjning av lönebeloppen ägt rum, ehuru det är omöjligt att säga i vilken grad. Av svaren från barnmorskorna framgick för övrigt, att år 1914 voro i allmänhet löneförmånerna för städernas barnmorskor bättre än de för landsbygdens.

I samtliga uppgifter rörande den kontanta årsinkomsten under år 1914 är även inräknat det belopp, som utgått såsom ersättning för naturaförmåner. Som förut nämnts står det kommunerna fritt att giva sina barnmorskor bostad och bränsle in natura i stället för kontant ersättning. Enligt de från barnmorskorna inkomna svaren var det 744 barnmorskor, som åtnjöto naturaförmåner. Av dessa erhöilo 480 såväl bostad som ved, 215 endast fri bostad och 49 endast fri ved.

*Naturaför-
måner.*

I några kommuner hade barnmorskorna tillerkänts löneförmåner in natura utöver de lagstadgade. Så åtnjöto år 1914 32 barnmorskor, av dessa 14 i stad och 18 på landsbygden, fri telefon, varjämte 3 barnmorskor tillerkänts fria resor.

Åtskilliga kommuner giva sina barnmorskor fria antiseptiska medel och bomull eller ock kontant bidrag till dessa förbrukningsartiklar. Vid ledigförklarande under år 1916 av 111 barnmorskjetjänster utlovades i 5 fall fria antiseptiska medel och i 15 fall kontant ersättning för dylika medel med 15—50 kronor.

Till barnmorskornas inkomster hör också den avgift, de äga att uppbära av de födande vid varje förlossning och som av kommunen bestämmes på sätt förut är nämnt. Det vanligaste torde vara, att avgiften beräknas efter glidande skala.

*Inkomster ent.
lara.*

Till hur stort årligt belopp dessa avgifter kunna uppgå, är icke

möjligt att bestämt uppgiva, då barnmorskorna icke lämnat några meddelanden i det avseendet. Säkerligen äro dessa inkomster mycket växlande såväl för varje barnmorska som för varje år. Antagligt är dock, att de i regel hållit sig omkring 100—150 kronor.

Taxan.

Någon föreställning om de olika barnmorsketaxornas storlek torde kunna erhållas genom en sammanställning av de uppgifter i ämnet, som lämnats i under år 1913 i tidskriften »Jordemodern» intagna annonser om lediga barnmorskeplatser, 65 till antalet. I dessa 65 fall var förlossningsavgiften bestämd på följande sätt:

1913.

| | |
|----------------|------------|
| i 20 fall till | 1—2 kronor |
| i 13 » » | 3 » |
| i 4 » » | 4—5 » |
| i 25 » » | 1—5 » |
| i 2 » » | 10 » |
| i 1 » » | 2.50—25 » |

En liknande sammanställning rörande 40 med taxeuppgifter försedda dylika annonser av 83 under år 1916 förekommande ger denna tabell:

1916.

| | |
|----------------|----------|
| i 10 fall till | 2 kronor |
| i 11 » » | 3 » |
| i 1 » » | 4 » |
| i 4 » » | 5 » |
| i 11 » » | 1—5 » |
| i 3 » » | 1—10 » |

På flera ställen i riket är ännu minsta förlossningsavgift 1 krona eller 1 krona 50 öre, men i allmänhet torde förlossningsavgiften hålla sig vid omkring 3 kronor.

Hur låga dessa ersättningar än kunna tyckas vara, lär det dock icke så sällan hända, att det är förenat med svårigheter att utfå dem. Enligt barnmorskornas svar å frågeformulären hava 120 barnmorskor av 1,831 (eller 6.6 %) förklarat, att dylika svårigheter föreligga. Vidare framgår det av svaren, att barnmorskorna i städerna haft större svårigheter än de på landsbygden att utfå vederbörlig ersättning enligt taxa.

Anmärkningsvärt är även, att 192 av 2,031 barnmorskor (9 %) förklarat, att ingen taxa förekommit inom deras distrikt.

*Extra
inkomster.*

En del smärre sjukvårdsförrättningar, som barnmorskorna utföra, torde icke giva nämnvärd inkomst och kunna sålunda här förbigås.

I detta samband synas även böra nämnas några ord om den inkomst, som av barnmorskorna sedan ett århundrade åtnjutits men nyligen berövats dem, nämligen inkomsten såsom vaccinatriser. Genom riksdagens beslut i vaccinationsfrågan förbehölls rätten att vaccinera åt landets läkare, utan att de förutvarande vaccinatörerna och vaccinatriserna erhöilo någon som helst gottgörelse. För landets barnmorskor, vilka redan under sin utbildning erhållit undervisning i vaccinationsförfarandet och vilka haft ett avsevärt ekonomiskt stöd i inkomsten av vaccinationens verkställande, var detta ett hårt slag.

Bland barnmorskornas löneförmåner intager rätten till pension ett framstående rum. Reglerna rörande denna pensionsrätt innefattas i förnyade nådiga reglementet för barnmorskornas pensionsanstalt den 30 december 1910. Denna anstalt är avsedd att bereda ålderdomsunderstöd åt här i riket legitimerade barnmorskor, vilka utöva yrkesmässig verksamhet som sådana. Skyldiga att inträda såsom delägare i anstalten är, bland andra, varje legitimerad barnmorska, som efter 1912 års ingång i en ålder ej uppgående till 40 år, erhåller anställning hos kommun mot åtnjutande av fast avlöning, ej understigande 400 kronor, vari värdet av bostad, vedbrand och andra naturaförmåner må inräknas med sammanlagt 100 kronor. Delägare är pliktig att årligen intill det år, då hon berättigas erhålla pension, till anstalten inbetala 10 kronor, dock icke under längre tid än 20 år. Hon får dock därutöver göra frivilliga insatser för beredande av högre pension. För den obligatoriska avgiftens erläggande ansvarar kommun, där barnmorskan är anställd. Kommunen kan även bestämma om erläggande av årsbidrag, dock minst 10 kronor. Till kommunalt anställd delägars pensionering bidrager staten årligen med ett belopp, lika stort med de insatser tillsammanantagna, vilka under året blivit av eller för henne gjorda, dock att detta årsbidrag icke för någon må överstiga 25 kronor eller beräknas för längre tid än 20 år eller för delägare, som uppnått sextio år. Pensionen utgår i form av livränta, vars belopp är beroende på storleken av de insatser och bidrag, som blivit tillgodoskrivna delägaren. Rätt att komma i åtnjutande av pension inträder för delägare, som fullgjort föreskrivna inbetalningar, efter 20 års yrkesmässig verksamhet såsom barnmorska och sedan hon uppnått en levnadsålder av 55 år eller i händelse hon genom obotlig sjukdom eller vanförhet blivit urståndsatt att vidare utöva barnmorskeyrket, 50 år, i vilket senare fall tjänstetiden kan in-skränkas till 12 års yrkesmässig verksamhet såsom barnmorska.

Även för vissa äldre barnmorskor kan rätt till någon pension

Pension.

*Äldre barn-
morskors
pension.*

erhållas. Stadgandena härom innehållas i nådiga kungörelsen den 18 september 1908 angående rätt till pension för äldre barnmorskor. Pensionerna utgå med 100 kronor eller 150, kronor, allteftersom den kommun, där barnmorskan är anställd, förbinder sig att inbetala avgifter, motsvarande mindre eller större del av kostnaden för pensionen.

4. Barnmorskornas utgifter.

Med de små löneförmåner, som på sätt ovan visats tillkomma den kommunalt anställda barnmorskan, skall hon även bestrida samtliga de med hennes liv och verksamhet förenade utgifterna. Det ligger då i öppen dag, att hennes tillvaro måste i många fall vara förenad med åtskilliga umbäranden. Har vidare hennes ekonomi redan från början försvagats, bliva icke utsikterna synnerligen lovande, att yrkesutövningen skall skänka någon gottgörelse för gjorda utlägg än mindre något överskott.

*Utbildningens
kostnader.*

De flesta barnmorskor få redan under sin utbildningstid vidkännas avsevärda kostnader. Frånsett utrustning i fråga om kläder, resa m. m. i och för lärokursen, uppgår för närvarande i Stockholm det av varje elev för mat inbetalade beloppet till 550 kronor per år. Bostad, värme och lyse samt undervisningen erhållas kostnadsfritt. I Göteborg, där något internat icke är anordnat, utan eleverna själva få skaffa sig mat och bostad m. m., var de kunna, är kostnaden för uppehållet vid kursen, enligt instruktionsbarnmorskans uppgift, säkerligen ett par hundra kronor större.

*Kostnad för
instrument
o. d.*

Då barnmorskan lämnar anstalten efter sin examen, skall hon vara försedd med en av överläraren godkänd uppsättning av nödvändiga instrument och redskap. Kostnaden för sådan uppsättning plägar belöpa sig till 150—200 kronor. I det hela torde för närvarande genomgåendet av den ettåriga lärokursen draga en kostnad på 1,000—1,200 kronor. Nästan utan undantag anskaffas dessa medel som lån mot en ränta av 5—8 procent. Flertalet barnmorskor kommer nämligen från hem, från vilka nämnvärd penninghjälp icke kan erhållas. Vid börjandet av sin yrkesutövning tynges alltså barnmorskan av en i förhållande till hennes ställning mycket stor skuldbörda och tvingas att bland sina årliga utgifter under en längre följd av år beräkna icke så små belopp till ränta och amortering å sagda skuld.

*Yrkeskest-
nader.*

Med kostnaden för utbildningen äro icke alla utgifter för yrket bragta ur världen. Även själva utövningen av yrket drager åtskilliga

kostnader med sig, och jämväl för dessa bör barnmorskan genom löneförmånerna erhålla ersättning.

Det myckna gåendet och färdandet på vägarna, vilket är förenat med yrkesutövningen, för med sig, att kläder och skodon slitas hårt. På rent linne, förkläden, handdukar och dylikt får barnmorskan ej spara, om hon vill genom renlighet tillgodose sina patienters bästa och efterkomma desinfektionslärans föreskrifter. Hon är förbjuden att syssla med tvätt, skurning och grovsysslor, men å andra sidan har hon ej heller råd att för sådant arbete leja hjälp, ännu mindre hålla sig med en tjänarinna. En sådan skulle dock för den självförsörjande barnmorskan vara synnerligen behöfvlig. Hon får ju särskilt under vintern allt emellanåt vara borta från hemmet under flera dygn och finner då vid sin hemkomst bostaden utkyld och livsfarlig att bebo. Den hos barnmorskan möjligen befintliga telefonen är ej heller, då tjänarinna saknas, till mycken nytta för dem, som under tiden för barnmorskans bortovaro kunna behöva anlita barnmorskans råd och hjälp och åtminstone vilja hava anvisning om, var hon är att träffa. Kostnaden för tjänarinnehjälp måste sålunda betraktas som skäligen för ensam självförsörjande barnmorska.

Jämväl kostnaden för vid förlossningstillfällena åtgångna förbrukningsartiklar får barnmorskan ofta själv vidkännas. Under en normal förlossning, som skötes efter konstens fordringar och i enlighet med gällande föreskrifter, åtgå minst $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ kilogram renad bomull. Tillkommer vård under barnsängstiden erfordras dubbla mängden bomull. Apotekspriset på sådan är för närvarande 6 kronor 30 öre per kilogram. Förutom bomull åtgå även en del antiseptiska medel. Anmärkas må dock, att i enstaka fall anskaffas på tillsägelse från barnmorskan ifrågasvarande förbrukningsartiklar i förväg av barnsängskvinnan. Att kommunen i några fall ersätter eller bidrager till denna kostnad, därom är förut talat. I de flesta fallen drabbar kostnaden emellertid den fattiga barnmorskan. Visserligen anses det tillåtligt, att barnmorskan begär särskild ersättning för dylika omkostnader, men enligt uppgift av erfarna barnmorskor betraktas av patienten en sådan begäran ofta som ett försök till obehörig uppskörtning från barnmorskans sida, förutom det att utgifter för desinfektionsmedel anses onödiga. Under sådana förhållanden är det ej att undra på, om sparsamheten med desinfektionsmedel kan sträcka sig för långt till fara för barnaföderskan.

Även slitning av instrument och redskap samt materialförbrukning (silke, borstar, slangar, catgut, salpetersyra, lapolisning m. m.)

Slitning.

Tjänarinnehjälp.

Kostnad för antiseptica m. m.

Slitning av instrument.

måste rättvisligen tagas med i räkningen, när man framlägger barnmorskans yrkesutgifter. Jämväl om uppsättningen av instrument m. m. från början var oklanderlig, kan dock icke den omsorgsfullaste skötsel utestänga slitning och nötning. Efter några års användning blir utrustningen bristfällig och defekt. Vid de årligen hållna två fortbildningskurser i Stockholm för barnmorskor, därvid dessa skola medföra sin utrustning av instrument m. m. till granskning, har det även visat sig, att rätt många sådana utrustningar ingalunda äro sådana, som de borde vara, för att barnmorskan skall på ett konstmässigt och betryggande sätt kunna vårda och hjälpa de födande och deras späda barn. En dylik mindervärdig utrustning bör naturligen förbättras och förnyas. Kostnaden härför torde emellertid för närvarande överstiga de flesta äldre barnmorskors ekonomiska tillgångar, vilket är högeligen att beklaga, ty skötsel med dåliga instrument utgör en stor fara för den behandlade.

*Båtra yrkes-
utgifter.*

Bland barnmorskornas yrkesutgifter böra även upptagas kostnaderna för facktidskrift och för deltagande i repetitionskurser. Dessa utgifter äro visserligen icke obligatoriska, men synnerligen behövlige. För flertalet barnmorskor torde tyvärr åtminstone den senare kostnaden vara oöverstiglig.

Årsavgifter och frivilliga insatser av delägare i barnmorskornas pensionsanstalt under år 1916.

| Antal barnmorskor | Avgifter eller fri- villiga insatser kr. | Summa kr. | Antal barnmorskor Trpt 1,718 | Avgifter eller fri- villiga insatser kr. | Summa kr. 21,070.50 |
|----------------------|--|--------------|------------------------------------|--|---------------------------|
| 6 | 5 | 30 | 15 | 30 | 450 |
| 1,222 | 10 | 12,220 | 1 | 35 | 35 |
| 11 | 12 | 132 | 2 | 40 | 80 |
| 38 | 12.50 | 475 | 2 | 45 | 90 |
| 13 | 13 | 169 | 5 | 50 | 250 |
| 215 | 15 | 3,225 | 1 | 70 | 70 |
| 100 | 20 | 2,000 | 1 | 85 | 85 |
| 1 | 22 | 22 | 1 | 90 | 90 |
| 1 | 23 | 23 | 3 | 100 | 300 |
| 1 | 24.50 | 24.50 | 1 | 140 | 140 |
| 110 | 25 | 2,750 | 1 | 500 | 500 |
| Summa 1,718 | | 21,070.50 | 1,751 | | 23,160.50 |

*Pensions-
avgift.*

De kommunalt anställda barnmorskorna hava ännu en utgift på grund av sin verksamhet, nämligen avgiften till sin pensionering.

Denna avgift, varom redan förut är något talat, torde enligt uppgift från riksförsäkringsanstalten hålla sig omkring 10—15 kronor och sällan överstiga 20 kronor. Verklig sjuk- och olycksfallsförsäkring är under nuvarande avlöningsförhållanden för barnmorska ej att tänka på. En liten ansats till sjukförsäkring finnes dock uti de olika landskapsföreningarnas små sjukkassor. Avgiften till sådan kassa torde icke uppgå till något avsevärt belopp.

Barnmorskornas övriga utgifter avse de allmänna levnadskostnaderna. Dessa kostnader borde väl för barnmorskorna vara desamma som för andra självförsörjande kvinnor av samma sociala ställning. Med hänsyn till barnmorskornas små inkomster bliva dock sagda utgifter strängt begränsade till det minsta möjliga. För de barnmorskor, som åtnjuta bostad och andra naturaförmåner, torde förhållandena ställa sig gynnsammast, men det oaktat torde nog fördelningen av inkomstsumman å de olika utgiftsposterna även för dem vara ett synnerligen svårlöst problem.

För att få en närmare kännedom om de kommunalt anställda, självförsörjande barnmorskornas utgifter utsändes av doktor Frans Berglund år 1915 frågeformulär till 32 sådana i landets olika delar utan val. Av de inkomna svaren voro 20 så avfattade, att de möjliggjorde en statistisk sammanställning. Denna sammanställning, vilken återfinnes i bifogade häfte av tidskriften »Jordemodern» (nr 1 år 1915), visar följande siffror:

*Levnads-
kostnader.*

*Doktor Berg-
lunds under-
sökningar.*

| | Medeltal | Högsta | Lägsta | Anmärkingar |
|---|----------|--------|--------|---|
| Kosthåll | 259 | 350 | 157 | — |
| Kläder | 115 | 150 | 70 | — |
| Tvätt och bad | 26 | 52 | 5 | — |
| Värme och ljus (utöver vedanslag) | 49 | 175 | — | För två |
| Underhåll av hemmet | 24 | 75 | — | För åtta |
| Pensions- och andra avgifter | 44 | 140 | 10 | — |
| Böcker och tidningar | 15 | 50 | 2 | 50 Sannolikt »Jordemodern» |
| Resor | 24 | 75 | — | För fem |
| Skatt | 14 | 59 | 2 | 50 Två sakna uppgift; sannolikt ej upptaxerad för mer än personlig avgift |
| Tandläkare | 20 | 87 | — | För sju |
| Understöd till anhöriga | 3 (25) | 40 | — | För aderton |
| Biträde i hemmet | 8 | 38 | — | För femton |
| Instrument | 11 | 55 | — | För åtta |
| Medelslutsumma | 612 | — | — | — |

Utl. ang. barnmorskor.

Slutsumman i genomsnitt för de allra nödvändigaste utgifterna uppgår sålunda till 612 kronor. I främsta rummet kommer naturligen kostnaden för mat; två av de svarande barnmorskorna kunde ej därtill anslå mer än 200 kronor, 13 kostade på sig 200—300 kronor; endast för 5 gick utgiften i fråga över 300 kronor. Det finnes sålunda icke så få barnmorskor, som få äta för 80—52 öre om dagen, det vill säga de få svältföda sig.

Denna av doktor Berglund gjorda undersökning kontrollerades av honom genom utfrågning av barnmorskor, kommunalt anställda och kommande från olika delar av landet, vilka deltog i fortbildningskurs i Stockholm 1917. Resultatet blev detsamma. (Se medicinalstyrelsens underdåniga skrivelse den 24 april 1917 angående riksdagsmotionen om dyrtidshjälp för barnmorskor.)

5. Barnmorskeförbundets framställningar och de i anledning därav avgivna yttranden.

1914 års
petition.

Med insikt om medlemmarnas svåra ekonomiska förhållanden vände sig svenska barnmorskeförbundet till Eders Kungl. Maj:t med sin framställning den 29 september 1914. I denna åberopar förbundet, bland annat, *att* redan under förberedelserna till 1908 års lag från flera håll yrkats en minimilön av 400 kronor, *att* vid förslaget föredragning i statsrådet föredragande departementschefen allenast på grund av det rådande förhållandet, att halva antalet barnmorskor hade lön under 300 kronor, ansett sig icke kunna föreslå mer än 300 kronor såsom minimilön, *att* yrkanden om lörens höjande framkommit dels omedelbart vid 1908 års riksdag dels även sedermera vid flera tillfällen, *att* erfarenheten givit vid handen, att de kommunalt anställda barnmorskornas existensvillkor med den fastställda minimilönen å 300 kronor icke ens voro drägliga, *samt att* det vore en samhällsangelägenhet av stor vikt, att barnmorskekåren rekryterades med goda krafter, något som icke vore möjligt, om kåren måste leva under allt för dåliga levnadsvillkor. Barnmorskeförbundet hemställde för den skull, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta vidtaga åtgärder för, *att* kommunalt anställda barnmorskors minimilön höjdes till femhundra kronor om året jämte fritt husrum och fri vedbrand samt två ålders-tillägg, ett efter fem år å 50 kronor och ett efter tio år å 100 kronor, samt *att* staten bidroge till dessa barnmorskors avlöning med skäligt belopp.

I barnmorskeförbundets framställning i mars 1917 hemställdes om minimilönens höjande till 800 kronor samt att de två ålderstilläggen skulle utgå vardera med 100 kronor. I övrigt upprepades 1914 års hemställan.

1917 års
petition.

Såsom skäl för de begärda höjningarna anfördes följande. Under de år, vilka förflutit, sedan 1914 års petition framlades inför Eders Kungl. Maj:t, hade de ekonomiska förhållandena ändrats i hög grad. Den minimilön åt kommunalt anställda barnmorskor å 500 kronor, som man 1914 begärde, skulle nu innebära en otillräcklig förbättring av lönen, då man betänkte den starka reduktion, som penningens värde sedan dess undergått.

Över 1914 års petition hördes, såsom redan i inledningen nämndes, ett flertal myndigheter, och i det stora hela kan man säga, att petitionen erhållit ett mycket gynnsamt mottagande i alla delar av landet.

Hörda myn-
digheter m. fl.

Professor Alin framhåller i sitt yttrande, bland annat, att enligt riksförsäkringsanstaltens tabell av år 1912 sex sjundedelar av barnmorskorna voro under den skäliga gränsen av 500 kronors avlöning. Att denna gräns knappast kunde underskridas utan att barnmorskan drevs mot umbäranden och svält, visades av de undersökningar om lantbarnmorskornas levnadsbehov, som gjorts av doktor Berglund. Professor Alin hänvisar vidare till den i Danmark antagna lagen om jordemoderväsendet av den 13 juni 1915, i vilket kommunalt anställda barnmorskors begynnelselönen är fastställd till 500 kronor, och tillstyrker bifall till förbundets hemställan.

Professor
Alin.

Även professor Walter i Göteborg vitsordar, att barnmorskornas nuvarande villkor icke kunna anses tillfredsställande, även om deras extra inkomster, som icke kunna skattas högre än 100—150 kronor, medräknas. Han tillstyrker en ökning av deras inkomster vare sig genom löneförhöjning eller ökad taxa, och framhåller, att en dylik ökning skulle öva icke obetydligt inflytande på förbättrandet av elevmaterialet vid barnmorskeundervisningsanstalterna och även på detta sätt gagna landet.

Professor
Walter.

Professor Essen-Möller i Lund anser även för sin del, att en minimilön å 300 kronor utan tvivel är för låg, och fruktar, att den uppmuntrar till anskaffandet av biinkomster av olämplig art (kvacksalveri o. d.). Beträffande löneförhöjningen framhåller han lämpligheten av, att antiseptica, bomull o. d. komme att ingå i löneförmånerna, då kostnaderna härför i en samvetsgrann barnmorskas praktik uppginge till icke så alldeles obetydliga belopp, och föreslår, att i så

Professor
Essen-Möller.

fall hellre den kontanta lönen sättes något lägre än det föreslagna beloppet.

*Stockholms
läns läkar-
förening.*

Stockholms läns läkarförening, vilken på begäran av t. f. förste provinsialläkaren i länet yttrat sig i ärendet, anser, att med kraft borde framhållas, att barnmorskorna befinna sig i ekonomiskt trångmål, avsevärt förstorat genom sista tidens oerhörda prisstegringar. Föreningen uttalar sig vidare för en utredning för att få till stånd ett förslag till ny lag om barnmorskeväsendet. Efter ett påpekande av den nya danska lagen framhåller föreningen önskvärdheten av att få barnmorskorna i samma ekonomiska läge som folkskollärarynnorna, samt erinrar om vikten av, att barnmorskornas existens tryggas genom bestämmelser om rätt för dem att bibehålla lön helt eller delvis i händelse av sjukdom, något som knappast kunde ske utan statens hjälp. Slutligen framhålles, att, om ej nu bestående avlöningsförhållanden snart avsevärt förbättras, det ej torde dröja länge, förrän kårens rekrytering komme att kvalitativt försämrats till stor skada för hela barnmorskeväsendet och för de kvinnor, som vid kritiska tillfällen måste lämna sig i barnmorskornas händer.

*Konungens
befallnings-
havande m. ft.*

Samtliga hörda Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande och tjänsteläkare anse en höjning av barnmorskornas minimilön ej obillig och förorda i regel barnmorskeförbundets anhållan om 500 kronors minimilön med två ålderstillägg.

Några (Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Kopparbergs, Västernorrlands och Västerbottens län samt förste provinsialläkarna i Jönköpings, Göteborgs och Bohus samt Västerbottens län) anse, att en höjning av lönen till 500 kronor med två ålderstillägg är något för hög och föreslå i stället 400 kronor såsom minimilön med två ålderstillägg å 50 kronor. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Örebro län jämte förste provinsialläkaren därstädes avstyrka ålderstilläggen.

Såsom villkor för erhållande av ålderstillägg framhålles av ett par myndigheter »av provinsialläkare väl vitsordad tjänstgöring».

Statsbidrag till barnmorskeavlöningen anses i regel lämpligt, men framhålles allmänt, att en allsidig utredning härom vore önskvärd. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kronobergs, Värmlands, Örebro, Västmanlands och Västerbottens län liksom förste provinsialläkaren i Örebro län avstyrka alla statsbidrag, länsstyrelserna i Kronobergs och Västmanlands län dock under förordande av, att landstingets medverkan under någon form tages i anspråk.

I samband med statsbidragsfrågan framhålles av förste provinsial-

läkaren i Västmanlands län, att statsbidrag förutsätter, att staten reglerar barnmorskedistriktet liksom förut extra provinsialläkaredistriktet.

Förste provinsialläkaren i Malmöhus län anser, att landet lämpligast borde indelas i barnmorskedistrikt, vilkas storlek skulle bestämmas efter folkmängden (2,500—3,000 invånare) och ytvidden. Barnmorskorna skulle antagas av kommunalmyndigheterna efter motiverat förslag av vederbörande läkare. Vidare borde åtgärder vidtagas till hela barnmorskekårens höjande, vartill fordrades utom ökade inkomster även ökade inträdesfordringar vid undervisningsanstalterna.

Förste provinsialläkaren i Gottlands län framhåller, att den definitiva lösningen av barnmorskornas lönefråga står i intimt samband med andra frågor såsom förlängd utbildningstid, regelbundet återkommande repetitionsövningar m. m. Även förste stadsläkaren i Göteborg yrkar på ökad utbildning för barnmorskorna; likaså förste provinsialläkaren i Hallands län, som anser, att utbildningstiden bör förlängas och kompetensfordringarna för inträde vid undervisningsanstalt höjas. Förste provinsialläkaren i Norrbottens län förordar även en bättre utbildning, särskilt för att barnmorskorna må kunna sprida kunskap om ändamålsenlig spädbarnsvård.

Eders Kungl. Majts befallningshavande i Jönköpings län gör gällande, att vid ärendets avgörande hänsyn borde tagas till de utredningar, som Eders Kungl. Majt i anledning av riksdagsskrivelse nyligen uppdragit åt medicinalstyrelsen och socialstyrelsen att verkställa angående åtgärder för bättre vård åt barnsängskvinnor och späda barn.

6. Medicinalstyrelsens förslag angående löneförmånerna.

Barnmorskeförbundets petitioner avse vinnandet av två olika syftemål, nämligen å ena sidan förbättrade avlöningsförmåner och å andra sidan statsbidrag till avlöningen. Båda dessa frågor hava naturligen ett starkt sammanhang, men detta sammanhang är dock icke av den art, att det icke medgiver vardera frågans lösning alldeles för sig. Medicinalstyrelsen vill för sin del här nedan först upptaga frågan om löneförhållandena till prövning.

Av den utredning, som ovan i detta utlåtande lämnats rörande barnmorskornas inkomster och utgifter, framgår otvetydigt, under vilka stora ekonomiska svårigheter barnmorskorna arbeta för närvarande, även om man tar hänsyn till innevarande års krigstidshjälp, vilken för

Barnmorskornas nödläge.

övrigt endast kan komma de svårast betungade till del. Den enligt doktor Berglunds utredning erhållna årliga medelutgiftssumman å 612 kronor motsvaras för de flesta barnmorskor icke av tillräckliga kontanta inkomster. Det blir då yrkesutgifterna, som i första hand bli lidande härpå, och med dem arbetets kvalitet. I övrigt blir det ingen annan råd än att så långt som möjligt draga in på omkostnaderna för livets nödtröft. Det torde alltså kunna anses uppenbart och är även av de hörda myndigheterna i det hela erkänt, att en stor del av de kommunalt anställda barnmorskorna befinner sig i *ett ekonomiskt nödläge*.

Detta förhållande bekräftas även av de uttalanden, som under innevarande års riksdag gjordes vid behandlingen av då föreliggande motioner om provisorisk löneförbättring åt de kommunalt anställda barnmorskorna.

Faran därur.

Det synes medicinalstyrelsen även klart, att ett dylikt ekonomiskt nödläge icke utan fara för hela kårens sociala ställning längre kan få fortfa. Det torde, såsom redan av doktor E. Wretlind framhölls i motion till 1885 års riksdag, vara betänkligt att uppfostra proletärer bland en sådan samhällsklass som barnmorskorna. Den faran föreligger även, att barnmorskor till överflödigt antal samlas i städerna och där kämpa med knappa existensmöjligheter.

*Jämförelse
med andra
yrkesklasser.*

En jämförelse med en del andra yrkesklasser, vilkas förutsättningar och utbildning äro ungefär likställda med barnmorskornas, ger även vid handen, att de sistnämndas löneförmåner äro synnerligen lågt tilltagna. Sådana yrkesklasser bilda exempelvis länssjuksköterskorna, epidemisjuksköterskorna och småskollärarynnorna. För distriktsjuksköterskorna, av vilka en stor del hittills haft endast ettårig utbildningstid, äro enligt en av särskilda kommitterade verkställd utredning följande löneförmåner föreslagna: kontant lön minst 400 kronor, slutlönen minst 600 kronor, fri kost eller skälig ersättning därför jämte fri bostad, lyse och värme eller tillräcklig ersättning härför. Länssjuksköterskornas och epidemisjuksköterskornas löneförmåner äro i regel högre än de för distriktsjuksköterskorna föreslagna. Småskollärarynnor, vilka hava 16 månaders utbildning, åtnjuta en begynnelselöne av 500 kronor, som kan gå upp till 680 kronor, samt bostad och bränsle. De hava innevarande år av statsmedel erhållit 250 kronor i krigstidshjälp, då barnmorskorna samtidigt erhöles högst 100 kronor. I ett betänkande den 31 oktober 1914 föreslog lärarlönenämnden för småskollärarynnorna en grundlön å 700 kronor jämte tre dels ålderstillägg å 150 kronor dels familjetillägg å 150 kronor. Folkskoleöverstyrelsen ansåg ock dessa löneförmåner otillräckliga och hemställde om 800

kronors grundlön med ålderstillägg upp till 250 kronor samt tre familjetillägg å 200 kronor.

Genom den innevarande är beslutade ändringen i lagen om kommuns skyldighet ifråga om anställande av barnmorska, vilken ändring är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1918, har barnmorskornas ställning i någon ringa mån förbättrats. Skall emellertid barnmorskornas nödläge helt hävas, hjälper ej med partiella reformer. Man måste vidtaga åtgärder, som på ett bestående sätt tillförsäkra dem en anständig och tillräcklig bärning. Deras ansvarsfulla, samhällsviktiga och samvetsgrant utförda arbete bör avlönas efter värde och förtjänst. Med tagen hänsyn till vad ovan anförts om barnmorskornas utgifter och levnadsbehov anser medicinalstyrelsen, att de böra tillförsäkras en grundavlönning å minst 800 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 100 kronor efter fem respektive tio års väl vitsordad tjänstgöring, allt dock under förutsättning att de hava sin verksamhet inom distrikt, som med hänsyn till de lokala förhållandena kunna sägas giva barnmorska tillräcklig sysselsättning.

Denna grundlön är icke avsedd att vara fullt tillräcklig även å dyrorter och å sådana ställen, där barnmorsketjänsten med hänsyn till klimat, kommunikationer eller andra lokala förhållanden är synnerligen svårskött och slitande och i följd därav även svårbesatt. För dylika fall bliva naturligen extra förmåner fortfarande erforderliga, men bör det då liksom nu vara kommunens (eventuellt även landstingets) sak att göra dylik tjänst så förmånlig i ekonomiskt avseende, att den kan locka sökande. Vid en jämförelse mellan den här föreslagna och den nuvarande minimilönen bör icke förglömmas, att den nu gällande barnmorskedistriktsindelningen med hänsyn till ovannämnda förutsättning måste undergå en väsentlig omreglering, varigenom en utvidgning av distriktsområdena i åtskilliga fall kommer att äga rum.

Barnmorska bör därjämte såsom hittills förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför. Denna ersättning kan med hänsyn till nuvarande stegrade priser icke beräknas få understiga 250 kronor. Med tjänlig bostad synes nämligen böra avses en familjebostad å två rum och kök jämte uthus och planteringsland. Såsom ett önskemål må framhållas, att sådan bostad m. m. tillhandahålles in natura. För barnmorska, som är skyldig att vara bosatt å viss ort, blir en sådan förmån av väsentligt värde. Vill man tillförsäkra barnmorskan denna förmån, bör därför den kontanta ersättningen för samma förmån ej tilltagas så låg, att distriktet lockas att, såsom nu oftast sker, föredraga densamma framför naturaprestationen.

*Föreslagna
löneförhöjningar.*

*Naturaför-
måner.*

Barnmorska bör vidare *kostnadsfritt* tillhandahållas alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar samt, där så lämpligen kan ske, även telefon. De förra kunna lämpligen anskaffas av barnmorskan och därefter ersättas henne enligt av vederbörande tjänsteläkare attesterad räkning. Fördelen av fri telefon är påtaglig för alla parter. Distriktet, inom vilket hon verkar, kan reda sig med ett mindre antal barnmorskor, eftersom varje barnmorskas klientel kan ökas icke så litet på grund av lättheten att telefonledes anträffa barnmorskan. Allmänheten vinner även, ty den kan genom telefonen besparas åtskilliga resor och kostnader, förutom det att råd och anvisningar lätteligen kunna erhållas i många fall och att kallelse å barnmorska kan skyndsamt och säkert framföras. Att barnmorskan själv har fördel av ökad praktik, behöver ju ej särskilt framhållas. Lämpligt är emellertid, att barnmorskan i taxan tillförsäkras viss mindre avgift för lämnande av yrkesupplysningar per telefon. Vid förrättning bör barnmorskan, såsom även i nu gällande taxor oftast föreskrives, erhålla fri kost under vistelsen hos barnaföderskan samt fria resor till och från förrättningsstället.

*Förbättrad
barnmorskeut-
bildning.*

Innan styrelsen övergår till en utredning om distriktsindelningen och om vem, som skall vidkännas kostnaden för de av medicinalstyrelsen sålunda föreslagna ökade avlöningsförmånerna, och i samband därmed om och i vilken mån statsbidrag bör utgå för ändamålet, anser sig styrelsen böra erinra om, att åtskilliga hörda myndigheter och tjänsteläkare i sina yttranden framhållit vikten och betydelsen av förbättrad utbildning åt barnmorskekåren och i samband därmed högre fordringar för inträde i barnmorskeläroanstalterna. Barnmorskorna hava själva länge kämpat för samma mål. Redan vid det tredje allmänna barnmorskemötet i Örebro 1893 framställdes som önskemål, att för inträde vid barnmorskeläroanstalt borde fordras samma kunskaper som för inträde vid folkskolelärarinneseminarium, samt att utbildningstiden borde förlängas till två år. Samma yrkande gjordes gällande även vid de flesta följande möten, senast vid det år 1916 hållna tionde allmänna barnmorskemötet i Stockholm. Vid sistnämnda möte märktes bland överläggningsämnena följande »Önskemål rörande barnmorskeundervisningen samt barnmorskornas lönevillkor. Hur skola vi få till stånd en längre undervisningstid för barnmorskorna? Och hur skola vi förhindra den hotande överproduktionen av barnmorskor?»

Barnmorskornas strävan i berörda avseende har under de sista åren livligt understötts av läkarna, såsom bl. a. framgår av Stockholms

läns läkarförenings förut omförmälda uttalande. Även vid allmänna svenska läkarmötet i Hälsingborg år 1914 var frågan på tal. Härvid framhölls särskilt från pediatrikt håll vikten av förbättrad utbildning i spädbarnsvård för barnmorskorna, något som även förste provinsialläkaren i Norrbottens län i sitt yttrande påpekat. I denna särskilda fråga har till medicinalstyrelsen ingått jämväl en skrivelse från svenska läkarsällskapets sektion för pediatrik med anhållan om styrelsens medverkan till åstadkommande av dylik undervisning vid barnmorskeläroanstalterna, i anslutning vartill lärotiden där skulle förlängas.

En utredning av hithörande frågor beträffande barnmorskeundervisningen, inträdesfordringarna och lärotidens längd synes även medicinalstyrelsen synnerligen önskvärd, men behöver enligt styrelsens mening ej sammanbindas med frågan om en förbättring av barnmorskornas lönevillkor. Tvärtom synes det medicinalstyrelsen som om bättre avlöningsförhållanden vore en nödvändig förutsättning för en ökning av studietiden eller höjning av inträdesfordringarna. Styrelsen har för den skull ansett sig kunna lämna dessa frågor tillsvidare åt sidan, men har för avsikt att, så snart lönefrågan blivit slutligen avgjord, taga nämnda frågor under förnyad omprövning.

7. Distriktsindelningen.

Av redogörelsen för barnmorskeväsendets utveckling framgår, att yrket från att hava varit fullkomligt fritt allt mer och mer ställts under statens kontroll. Anställandet och avlönandet av barnmorskor bliva dock mer och mer en kommunal angelägenhet och genom 1908 års lag fastslås den grundsatsen, att varje kommun skall vara ansvarig för, att tillgång för dess invånare finnes till examinerat förlossningsbiträde.

Med få undantag när har också varje kommun anställt barnmorska, såsom framgår av nedanstående uppgifter hämtade ur riksför-säkringsanstaltens årsredogörelser.

*Kommunal
anställning.*

| | åren | 1906 | 1914 | 1915 | 1916 | |
|--|------|------|------|------|------|-----------|
| En barnmorska anställd i | 1053 | 1053 | 1055 | 1064 | | kommuner |
| Mer än en barnmorska anställd i | 196 | 254 | 254 | 257 | | » |
| Med annan kommun gemensam barnmorska anställd i | 991 | 1113 | 1122 | 1121 | | » |
| Ingen barnmorska anställd i..... | 226 | 48 | 30 | 30 | | » |
| Summa | 2466 | 2468 | 2461 | 2472 | | kommuner. |

III. ang. barnmorskorna.

Antalet kommuner utan barnmorska är sålunda statt i försvinnande. (se även sid. 16).

Barnmorskornas fördelning.

Barnmorskorna äro emellertid fortfarande ganska ojämnt fördelade i olika län, vilket framgår av en beräkning om hur många kvinnliga invånare det kommer på en barnmorska i varje län. Redan 1885 påvisades av doktor Wretlind denna skillnad de olika länen emellan. En jämförelse mellan hans siffror för år 1882 med motsvarande för år 1914 ger följande resultat:

| | <i>En barnmorska på</i> | 1882 | 1914 | | |
|----------------|-------------------------|------|------|-----------|----------|
| Stockholms län | | 919 | 871 | kvinnliga | invånare |
| Uppsala | > | 852 | 962 | > | > |
| Kronobergs | > | 1672 | 1029 | > | > |
| Kalmar | > | 1362 | 1084 | > | > |
| Gottlands | > | 566 | 624 | > | > |
| Blekinge | > | 1879 | 1259 | > | > |
| Kristianstads | > | 617 | 653 | > | > |
| Malmöhus | > | 523 | 860 | > | > |
| Älvsborgs | > | 2430 | 881 | > | > |
| Norrbottnens | > | 2036 | 944 | > | > |

Av jämförelsen finner man, att en utjämning visserligen ägt rum, men att en ganska stor olikhet fortfarande är rådande. Klart är, att i tätt bebyggda län med goda kommunikationsförhållanden *en* barnmorska kan betjäna ett betydligt större antal kvinnor än i de glest befolkade länen såsom de norrländska.

Förlossningar utan barnmorskehjälp.

Ett annat sätt att söka bedöma om barnmorsketillgången i landet är tillräcklig är att söka utforska, huru stort antal förlossningar som försiggå utan barnmorskehjälp. Även därom gjordes år 1885 undersökning av doktor Wretlind. Undersökningen angavs handla »om förhållandet mellan dödligheten i barnsängsfeber och användandet av examinerat förlossningsbiträde», och avse tiden från 1863 till 1882 (se tidskriften Eira 1885 nr 13). Det visade sig då, att år 1863 hade på landet blott 33 procent och i städerna 91 procent av barnaföderskorna sakkunnig hjälp, under det att för sista 5-årstalet (1880—1885) motsvarande siffror voro 57 procent och 93 procent. Även i detta avseende rådde högst olika förhållanden i olika delar i landet.

Ett icke så litet antal förlossningar äger fortfarande rum utan barnmorskebiträde. Med de Wretlindska siffrorna fullt jämförliga tal stå ej medicinalstyrelsen till buds. Befolkningsstatistikens siffror, jäm-

förda med barnmorskornas dagboksuppgifter, visa dock, att ett stort antal levande barn födas, utan att barnmorska är närvarande.

Av förste provinsialläkarnas årsberättelser år 1915 inhämtas vidare följande siffror å antalet levande födda barn utan barnmorskehjälp:

| | | | | | | | |
|-----------------|-----------|------|----|------|---|------|---------|
| Stockholms län | landsbygd | 432 | av | 4250 | : | 10.2 | procent |
| Gottlands » | » | 117 | » | 933 | : | 10.2 | » |
| Malmöhus » | » | 676 | » | 6077 | : | 11 | » |
| Älvsborgs » | » | 570 | » | 4999 | : | 11.4 | » |
| Värmlands » | » | 626 | » | 4469 | : | 14 | » |
| Västerbottens » | » | 1111 | » | 4697 | : | 23.6 | » |
| Norrhottens » | » | 1395 | » | 4929 | : | 28 | » |

I de norra länen torde distriktens storlek och de långa avstånden förklara, att över en fjärdedel av barnen födas utan barnmorskehjälp.

Även i de län, där tillgången till barnmorskor är riklig och kommunikationerna goda, såsom Malmöhus och Gottlands län, uppgår dock antalet barn, levande födda utan barnmorskehjälp, till omkring 10—11 procent av hela antalet levande födda barn. Missförhållandet kan då *icke* vara beroende på barnmorskebrist utan måste sammanhånga med andra faktorer, som förorsaka, att de barnmorskor, som finnas att tillgå, icke användas. Denna fråga har samband med utredningen om bättre vård åt fattiga barnaföderskor och deras späda barn och kommer där att närmare av styrelsen omhandlas.

Trots att sålunda ett relativt stort antal levande födda barn komma till världen utan examinerat förlossningsbiträde anser medicinalstyrelsen, att tillgången till barnmorskehjälp för landet i dess helhet är *tillräcklig*.

Orsaken härtill är att finna i den högst betydliga olikhet, som utan tvång av lokala naturförhållanden förefinnes mellan kommunalt anställda ungefär lika avlönade barnmorskors arbetsprestation, särskilt på landsbygden.

Visserligen bör den första regeln för ett väl ordnat barnmorskewäsen vara, att barnaföderskorna hava lätt att erhålla snar och sakkunnig hjälp, men denna regel får ej överdrivas därhän, att varje barnaföderska skall hava barnmorska i sin närhet. Sistnämnda förhållande synes man sträva efter i små kommuner med liten ytvidd och få förlossningar, där stora ekonomiska uppoffringar göras för att hava egen barnmorska. En sådan anordning är icke för förlossningsvården nödvändig och är tillika till skada för barnmorskan, som av brist på övning allt mer försänras i sitt yrke, viket för henne ej blir

Barnmorskehjälpen tillräcklig.

Olikhet i arbetsprestationer.

| L a n | Antal barn- morskor å rikets lands- bygd enligt medi- cinal- styrelsens års- berättelse 1914 Tab. I | Antal kommunalt anställda barnmorskor å landsbygden, vilka besvarat frågeformulären avseende år 1914 | | | | | | | | | | Antal av nämnda kommun- alt an- ställda barn- morskor å lands- bygden redo- visade för- lossningar under år 1914 | Medel- tal för- loss- ningar å varje barn- morska | |
|------------------------------|---|---|------|--------------------------------------|------|--------------------------------------|------|--------------------------------------|------|--|------|---|---|-------|
| | | med 1—14 förlossningar per år | | med 15—34 förlossningar per år | | med 35—55 förlossningar per år | | med 56—79 förlossningar per år | | med 80 och däröver för- lossningar per år | | | | Summa |
| | | antal | i % | antal | i % | antal | i % | antal | i % | antal | i % | | | |
| Stockholms | 114 | 12 | 13.5 | 37 | 41.6 | 33 | 37.1 | 6 | 6.7 | 1 | 1.1 | 89 | 3,033 | 34.1 |
| Uppsala | 55 | 3 | 6.1 | 25 | 51 | 15 | 30.6 | 4 | 8.2 | 2 | 4.1 | 49 | 1,793 | 36.0 |
| Södermanlands... | 70 | 5 | 8.3 | 21 | 35 | 22 | 36.7 | 7 | 11.7 | 5 | 8.3 | 60 | 2,539 | 42.3 |
| Östergötlands ... | 94 | 3 | 3.7 | 22 | 26.8 | 34 | 41.5 | 18 | 22 | 5 | 6 | 82 | 3,824 | 46.6 |
| Jönköpings | 73 | 3 | 4.1 | 28 | 38.5 | 30 | 41 | 9 | 12.3 | 3 | 4.1 | 73 | 2,903 | 39.8 |
| Kronobergs | 68 | 2 | 3.3 | 17 | 27.9 | 22 | 36 | 18 | 29.5 | 2 | 3.3 | 61 | 2,725 | 44.7 |
| Kalmar | 82 | 3 | 4.2 | 23 | 32.1 | 23 | 32.1 | 17 | 24 | 5 | 7 | 71 | 3,199 | 45 |
| Gottlands | 42 | 7 | 20 | 26 | 74.3 | 2 | 5.7 | — | — | — | — | 35 | 776 | 22.2 |
| Blekinge | 44 | 2 | 5.4 | 4 | 10.8 | 14 | 37.8 | 11 | 29.8 | 6 | 16.2 | 37 | 1,992 | 54 |
| Kristianstads ... | 167 | 12 | 8.6 | 76 | 54.3 | 41 | 29.3 | 2 | 1.1 | 9 | 6.4 | 140 | 4,468 | 31.9 |
| Malmöhus | 286 | 55 | 28.9 | 95 | 50 | 34 | 17.9 | 4 | 2.1 | 2 | 1.1 | 190 | 4,700 | 24.7 |
| Hallands | 73 | 6 | 10.5 | 31 | 54.1 | 15 | 26.3 | 4 | 7.1 | 1 | 1.7 | 57 | 1,871 | 32.8 |
| Göteborgs och Bohus | 103 | 3 | 4.1 | 28 | 38.1 | 25 | 34.2 | 13 | 17.8 | 4 | 5.5 | 73 | 3,162 | 43.3 |
| Älvsborgs | 146 | 8 | 7.5 | 51 | 48.1 | 28 | 26.4 | 17 | 16.2 | 2 | 1.8 | 106 | 3,065 | 28.9 |
| Skaraborgs | 107 | 4 | 4.5 | 37 | 41.9 | 39 | 43.8 | 7 | 7.9 | 2 | 2.2 | 89 | 3,518 | 39.5 |
| Värmlands | 115 | 10 | 11 | 31 | 34.1 | 33 | 36.3 | 13 | 14.3 | 4 | 4.4 | 91 | 3,576 | 39.3 |
| Örebro | 83 | 4 | 5.7 | 24 | 34.3 | 29 | 41.4 | 9 | 12.9 | 4 | 5.7 | 70 | 2,877 | 41.1 |
| Västmanlands ... | 66 | 3 | 6 | 17 | 34 | 17 | 34 | 10 | 20 | 3 | 6 | 50 | 2,326 | 46.5 |
| Kopparbergs | 100 | 5 | 6.6 | 13 | 17.1 | 28 | 37.9 | 19 | 25 | 11 | 13.1 | 76 | 3,981 | 52.4 |
| Gävleborgs | 85 | 3 | 4.8 | 18 | 25.7 | 17 | 24.8 | 21 | 30 | 11 | 15.7 | 70 | 3,742 | 53.4 |
| Västernorrlands.. | 114 | 4 | 4.7 | 24 | 27.9 | 29 | 33.7 | 17 | 19.8 | 12 | 13.9 | 86 | 4,293 | 49.9 |
| Jämtlands | 69 | 6 | 10.7 | 24 | 42.8 | 17 | 30.1 | 7 | 12.5 | 2 | 3.6 | 56 | 2,093 | 37.4 |
| Västerbottens ... | 115 | 10 | 10.8 | 34 | 36.6 | 36 | 38.7 | 12 | 12.9 | 1 | 1 | 93 | 3,362 | 36.1 |
| Norrhottens | 76 | 4 | 6.3 | 15 | 23.8 | 20 | 31.7 | 15 | 23.8 | 9 | 14.4 | 63 | 3,155 | 50 |
| | 2,287 | 177 | 9.5 | 721 | 38.6 | 603 | 32.3 | 260 | 13.9 | 106 | 5.7 | 1,867 | 72,973 | 39.1 |

annat än en bisyssla. Endast den barnmorska bibehåller sina kunskaper och förkovrar sin färdighet, som har full sysselsättning i sitt yrke och helt uppgår däruti.

Såsom exempel på, hur obetydligt arbete barnmorskan i många trakter av landet utför, må här hänvisas till vidstående tabell, utvisande antalet förlossningar för olika grupper lantbarnmorskor enligt dessas egna uppgifter angående praktiken under år 1914.

Enligt denna tabell uppgår det sannolika medeltalet förlossningar för 1,324 på landsbygden kommunalt anställda barnmorskor, till 35 förlossningar per år. Omkring 50 procent av hela antalet barnmorskor hava dock under 35 förlossningar årligen. Av dessa 50 procent hava 9.8 procent under 15 förlossningar.

Siffrorna fördela sig högst olika på olika län. Första gruppen — under 15 förlossningar per år — är talrikast företrädd i Malmöhus län med 28.9 procent, därefter kommer Gottlands län med 20 procent, Stockholms läns landsbygd med 13.5 procent, Värmlands län med 11 procent, Jämtlands län med 10.7 procent och Västerbottens län med 10.8 procent. De lägsta talen visa Kronobergs och Östergötlands län med respektive 3.3 procent och 3.7 procent. De stora procenttalen under första och andra gruppen vid Malmöhus och Gottlands län tyda på, att åtminstone i dessa län ett stort antal kommunalt anställda barnmorskor finnes och att en utjämning här är nödvändig.

Klart är, att i avlägsna, glest befolkade bygder, på öar i skärgården och dylikt det alltid måste komma att finnas områden, inom vilka blott ett fåtal förlossningar äger rum, men som ändock måste hava sin egen barnmorska för att icke bliva ställda alldeles utan hjälp. Å andra sidan kan en kommun med liten ytvidd giva fullt arbete åt flera barnmorskor; om inom densamma större industrisambälle eller dylikt förekomma. För närvarande pågår emellertid utredning med anledning av en av herrar Steffen och Palmstierna i riksdagen väckt motion om inrättande av förlossningshem på dylika orter. Komma dessa hem till stånd, torde de kommunalt anställda barnmorskornas antal på dessa platser kunna minskas. En stor del av dessa kommunala anställningar, vilkas innehavare just ingenting göra, kan utan olägenhet för förlossnings- och barnsängsvården så småningom indragas. Det synes ej heller vara något skäl för, att sådana barnmorskor åtnjuta nästan samma löneförmåner som de, vilka helt upptagas av sitt yrke.

En av de viktigaste reformerna i fråga om vårt barnmorskeväsen blir alltså, att där sådant utan våda eller nämnvärd olägenhet låter sig göra slå ihop de små barnmorskedistrikt till större. Törhända

Sammanläggning av små distrikt.

äro även för närvarande några distrikt så stora, att de behöva delas i smärre.

*Förste provin-
siälläkarnas
utredning om
distrikten.*

För att nu från sakkunnigt håll få ett uttalande, om en dylik reform vore ur sjukvårdssynpunkt möjlig och genomförbar, har medicinalstyrelsen genom särskild cirkulärskrivelse anmodat förste provinsialläkarna att för sina respektive län inkomma med förslag till en ny indelning i barnmorskedistrikt.

Till ledning för förslaget hava tjänat dels principen, att barnaföderska utan svårighet skall kunna erhålla barnmorskebiträde, dels regeln, att barnmorskan skall hava så mycket arbete, som hon skäligen kan anses hinna med. I sistnämnda avseende har erfarenheten givit vid handen, att under vanliga förhållanden (måttliga avstånd, ej för svåra framkomstmöjligheter m. m.) omkring 40—50 förlossningar om året giva barnmorskan tillräcklig sysselsättning. Ett stort antal barnmorskor hinna med vida mer, men med hänsyn till önskvärdheten, att barnmorskan mer än förut kan bistå barnsängskvinnorna och de späda barnen, kan man endast med tvekan tänka på att i genomsnitt giva barnmorskan mer arbete med förlossningar än vad ovan sagts.

Första provinsialläkarna hava i sina utlåtanden, med bibehållande så vitt möjligt av nuvarande indelning, kommit till följande resultat beträffande antalet barnmorskedistrikt.

Antal distrikt.

| | | enl. nuva- rande indel- ning. | enl. den före- slagna reg- leringen |
|---------------------|-----------|-------------------------------------|---|
| Stockholms | län | 97 | 91 |
| Uppsala | » | 54 | 56 |
| Södermanlands | » | 70 | 63 |
| Östergötlands | » | 88 | 81 |
| Jönköpings | » | 82 | 80 |
| Kronobergs | » | 66 | 64 |
| Kalmar | » | 81 | 78 |
| Gottlands | » | 38 | 13 |
| Blekinge | » | 48 | 55 |
| Kristianstads | » | 149 | 120 |
| Malmöhus | » | 218 | 137 |
| Hallands | » | 62 | 58 |
| Göteborgs och Bohus | » | 81 | 73 |
| Älvsborgs | » | 121 | 122 |
| | Transport | 1,255 | 1,091 |

| | | enl. nuvarande indelning. | enl. den föreslagna regleringen. |
|-----------------|-----------|---------------------------|----------------------------------|
| | Transport | 1,255 | 1,091 |
| Skaraborgs | län | 100 | 83 |
| Värmlands | " | 97 | 100 |
| Örebro | " | 69 | 69 |
| Västmanlands | " | 65 | 55 |
| Kopparbergs | " | 86 | 95 |
| Gävleborgs | " | 76 | 86 |
| Västernorrlands | " | 104 | 104 |
| Jämtlands | " | 66 | 72 |
| Västerbottens | " | 112 | 113 |
| Norrbottnens | " | 73 | 81 |
| | Summa | 2,103 | 1,949 |

Av förestående sammanställning framgår, att i större delen av redan befintliga barnmorskedistrikt förhållandena äro sådana, att någon uppdelning eller sammanslagning ej behöver ifrågakomma. Beträffande mindretalet distrikt torde dock en icke så obetydlig reduktion av distriktens antal kunna ske. Mot denna reduktion kunde säkerligen befaras att från några kommuner motstånd skulle resas. Om reduktionen förbindes, på sätt framdeles angives, med en nedsättning i det kommunala tillskottet till barnmorskans lön, har man dock anledning antaga, att reduktionen skall utan större svårigheter kunna genomföras.

Resultatet av utredningen.

Ovan anförda uppgifter äro dock, såsom kunde väntas, endast approximativa och böra därför ej tillmätas avgörande värde. En av medicinalstyrelsen framdeles verkställd grundlig utredning om behovet av barnmorskedistrikt är således nödvändig. För här ifrågavarande organisationsplan är emellertid de av förste provinsialläkarna lämnade uppgifterna belysande och giva otvetydigt vid handen, att en reduktion av nuvarande antal distrikt utan olägenhet torde kunna ske. Till förhindrande av för låga beräkningar har medicinalstyrelsen ansett sig här nedan böra utgå från ett antal av 2,000 reglerade barnmorskedistrikt. I den mån kommunala förlossningsanstalter inrättas å tätare bebyggda orter, kommer även barnmorskedistriktens antal att nedgå. Som det emellertid torde dröja ännu några år, innan dylika anstalter i avsevärt antal hunnit uppföras och tagas i bruk, torde man för närvarande göra rättast i att ej taga hänsyn till dem vid beräkning av antalet barnmorskedistrikt.

Något detaljerat förslag till ny indelning av barnmorskedistriktet har medicinalstyrelsen sålunda icke ansett sig böra på frågans nuvarande läge framställa, men anser styrelsen det lämpligen böra uppdragas åt styrelsen att besluta rörande distriktsindelningen. Vidare vill styrelsen framhålla, att den nya distriktsindelningen icke bör lägga hinder i vägen för stad, så ock intill densamma gränsande mindre lantkommun, att i stället för att anställa barnmorskor med fast avlöning träffa avtal med tillräckligt antal av i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning av kommun för varje förrättning betjäna deras fattiga.

8. Stats- och landstingsbidrag. Barnmorskornas tillsättning.

Barnmorskornas löneförbättring.

I ett reglerat barnmorskedistrikt bör barnmorska äga uppbära de av medicinalstyrelsen förut förordade löneförmånerna, det vill säga en begynnelselöne å minst 800 kronor m. m. I förhållande till nuvarande löneförmåner måste sålunda ett icke obetydligt tillskott göras till den redan nu från kommunerna utgående kontanta lönen.

Förslag hava visserligen framkastats att förbättra barnmorskornas inkomster genom att giva dem bisysslor mer eller mindre indräktiga, såsom till exempel sjukvårdsuppdrag, handarbete, skötsel av telefonväxel och dylikt. Barnmorskornas ytterst oregelbundna arbetsordning och oupphörligen återkommande bortovaro från hemmet göra dock förslag i nämnda riktning utförbara. Man har även tänkt på möjligheten av en väsentligt ökad inkomst genom höjning av taxan, men ej heller den utvägen torde vara att tänka på. Redan vid behandlingen år 1907 i riksdagen av barnmorskornas lönefråga restes genast ett mycket bestämt motstånd i andra kammaren mot den av medicinalstyrelsen då föreslagna, tämligen höga taxan, och från tongivande håll uttalades den meningen, att i detta avseende ville kommunerna hava sin fulla självbestämmanderätt. En väsentligt höjd förlossningsavgift måste också bliva mycket betungande för särskilt de nybildade hemmen, som företrädesvis äro de, som behöva anlita barnmorska. Redan den nu vanliga avgiften av tre kronor är för ett lantarbetarhem en kännbar utgift. För övrigt skulle, även om taxan höjdes, detta för de flesta barnmorskor endast medföra en ringa ökning i deras inkomster. I Danmark har man beträtt denna väg och satt den lägsta förlossningsavgiften till 10 kronor. De danska barnmorskorna medgiva dock själva, att det mången gång är svårt för dem att uttaga nämnda avgift,

som i ett fattigt hem endast med svårighet och försakelse kan åstadkommas.

Då nu en stor del kommuner äro av utgifter och skulder så betungade, att från dem någon höjning av barnmorskelönerna ej torde vara möjlig, allra minst sedan innevarande års riksdag höjt det kommunala löneminimum från 300 till 400 kronor, återstår ingen annan utväg, om någon förbättring av barnmorskornas ekonomiska läge skall komma till stånd, än att staten, eventuellt landstingen, kunna förmås att bidra. Utan sådan medverkan torde varje tanke på ökning av barnmorskornas löner vara utsiktslös.

*Stats- och
landstingsbi-
drag.*

Barnmorskornas avlöning har visserligen hittills påvilat uteslutande kommunerna, men statsmakterna hava genom lag bestämt minimistorleken av det utgående lönebeloppet. Staten har även på flera sätt stödjande och ordnande ingripit i barnmorskeväsendet (se här om underavdelningen om dettas utveckling), den ordnar och bekostar barnmorskeundervisningen, reglerar barnmorskornas verksamhet genom reglementen och förordningar och har slutligen för dem inrättat särskild pensionsanstalt, vars delägare även gottgöras bidrag från statsverket. En utveckling av denna statens stödjande verksamhet till att omfatta även ekonomiskt bidrag till barnmorskornas avlöning kan även sägas hava skett genom 1917 års dyrtidsunderstöd. Statsbidrag till avlöningen saknar för övrigt icke motsvarighet å andra administrativa områden. Så hava statsbidrag beviljats för ordnande av extra provinsialläkarinstitutionen och av distriktsveterinärväsendet. Medicinalstyrelsen anser sig således kunna förorda, att statsbidrag beviljas jämväl till barnmorskornas avlöning.

Sådant statsbidrag utesluter icke bidrag även från landstingens sida. Kostnaderna för sjukvården och hälsovården i länen bestridas redan nu till mycket stor del av landstingen med statsunderstöd. Det kan då icke synas olämpligt, att här ifrågavarande gren av sjukvården även lägges under landstingen och erhåller dessas ekonomiska stöd. Medicinalstyrelsen får alltså föreslå, att kostnaden för barnmorskornas avlöning fördelas å staten, landstingen och barnmorskedistriktet.

*Kostnadernas
fördelning.*

Vad fördelningen av denna kostnad beträffar synes å distriktet böra falla den kontanta minimilön, för vilken enligt 1917 års lag kommunen ansvarar, eller minst 400 kronor, därjämte tjänlig bostad å två rum och kök m. m. och nödigt bränsle eller ersättning för dessa naturaförmåner med 250 kronor. Någon nedsättning i detta belopp bör icke medgivas. Distriktet bör även bestrida kostnaden för anti-septica m. m. som åtgå vid förlossningar samt, där telefon medgivits

*Kommunerna
i distriktet.*

barnmorska, kostnaden för denna, för så vitt angår samtal inom distriktet. Ingå flera kommuner helt eller delvis i ett barnmorskedistrikt, böra kommunerna själva äga överenskomma om sina respektive bidrag. Kunna ej kommunerna enas därom eller erhålles ej det fastställda minimumbeloppet, skall Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, efter hörande av den barnmorskestyrelse, som enligt medicinalstyrelsens förslag skall hava distriktets angelägenheter om hand, bestämma vars och ens andel.

Skulle någon kommun, som ingår i ett eller flera barnmorskedistrikt, vilja själv avlöna barnmorska, bör sådant ej förvägras, men bör då kommunen dels tillägga sin barnmorska samma förmåner som distriktsbarnmorska, men utan rätt att erhålla något bidrag till hennes avlöning, dels fortfarande fullgöra sina skyldigheter till det eller de barnmorskedistrikt, kommunen tillhör.

Landstinget. Landstingets bidrag bör bestämmas till 200 kronor jämte pensionsavgift å minst tio kronor samt hälften av vartdera ålderstillägget. Utom detta avlöningsbidrag bör landstinget även vidkännas andra kostnader för barnmorskeorganisationen, varom mera nedan.

Staten. Staten i sin tur bör bidraga med 200 kronor samt återstående hälften av ålderstilläggen.

Lönevillkor, ledighet m. m. Distriktsbarnmorska skulle sålunda bekonna minst 800 kronor jämte naturaförmåner och pensionsavgiften. Hennes kontanta minimiårsavlöning kan då uppgå till 1,250 kronor, om ålderstilläggen och naturaersättningen medräknas. Landstingsbidraget å 200 kronor bör för barnmorskan hava karaktären av tjänstgöringspenningar. Barnmorskan bör äga rätt till 14 dagars semester utan löneavdrag. Vid tjänstledighet för sjukdom bör hon endast vara skyldig avstå den del av landstingsbidraget å 200 kronor, som faller å tjänstledighetstiden. Tjänstledighet för högst två dagar utan avdrag av löneförmåner kan beviljas barnmorska av kommunalnämndsordföranden i den kommun, där barnmorska har sin station. Vid annan tjänstledighet för enskilda angelägenheter vårdande och i därmed likställda fall bör hon avstå förenämnda landstingsbidrag (tjänstgöringspenningarna), vilka i stället böra uppbäras av vikarien, så framt ej denna på annat sätt avlönas av landstinget. Den ersättning, vikarien skall uppbära utöver tjänstgöringspenningarna, bör utgivas av barnmorskan själv.

All ledighet utöver två dagar beviljas av barnmorskestyrelsen eller dess ordförande, vilken sistnämnda har att om densamma ofördröjligen göra anmälan till styrelsens sekreterare, hos vilken barnmorskornas avlöningsmedel böra utbetalas och till vilken de kommunala bidragen och statsbidraget böra inflyta. Vid vakans å barnmorskätjänst

må, när vakanstiden överstiger en månad, den som därefter uppehåller tjänsten kunna tillerkännas samtliga med tjänsten förenade löneför-
måner.

Utöver den fasta avlöningen skall barnmorska erhålla ersättning för varje förrättning såsom hittills enligt taxa. Denna taxa skall vara fastställd av den styrelse, som handhar barnmorskedistriktets angelägenheter. Ändring i taxan får ej äga rum efter barnmorskas anställande, därest ej särskilt avtal i ämnet kan träffas med henne. Taxan bör omfattas förlossningar, missfall, förundersökning, efterbehandling, yrkesupplysningar per telefon, smärre förrättningar och dylikt. I taxa bör rätt till fri kost under vistelse hos barnaföderska och fria resor till och från förrättningsställe tillförsäkras barnmorska.

Taxan.

Förslag har även framställts, att för medellösa och mindre bemedlade kvinnors förlossningar barnmorska bör erhålla betalningen av barnmorskestyrelsen, sedan genom vederbörande kommunalnämndsordförandes intyg styrkts den behandlades bristande eller svaga betalningsförmåga. Dessa kostnader skulle då i första hand utgå av landstingsmedel, landstinget dock obetaget att återfordra de utbetalda beloppen av vederbörande kommun utan att dock utgiften där erhåller fattigvårdskaraktär. Ifrågasättas kan då även, att landstingen för sagda ändamål må kunna tillerkännas bidrag från eventuellt statsanslag till moderskapsförsäkring. En sådan kostnadsfri förlossningshjälp skulle vara ett synnerligen verksamt medel till motarbetande av oseden att ej anlita examinerat förlossningsbiträde. Styrelsen har emellertid ansett sig böra behandla förslaget i samband med frågan om bättre vård åt barnaföderskor och därför i detta sammanhang lämnat detsamma å sido. Här må dock framhållas, att styrelsen finner förslaget i vad det avser säkerställandet för barnmorskorna att utfå stadgade förlossningsavgifter synnerligen beaktansvärt.

*Förslag till
kostnadsfri
förlossnings-
hjälp.*

Barnmorska anställs för närvarande utan uppsägningstid av respektive kommunalnämnd och får härigenom i förhållande till denna en osäker och oskyddad ställning. Det har icke saknats exempel på, att barnmorska blivit lidande genom maktmissbruk från nämndens sida. En ändring i sättet för tillsättningen synes därför nu lämpligen böra äga rum. Barnmorska bör sålunda utses av barnmorskestyrelsen, sedan den eller de kommuner, som tillhöra distriktet, efter vederbörande tjänsteläkares hörande avgivit sitt förord. Barnmorska bör förordnas tillsvidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid. Genom barnmorskestyrelsens sammansättning och reglerna för dess verksamhet, varom närmare längre fram i utlåtandet, erhålles en ytterligare garanti

*Tillsättnings-
sättet.*

för trygghet i barnmorskans ställning och för opartiskt bedömande av hennes verksamhet.

*Förmåner vid
fortbildnings-
kurs.*

Yrkande har framställts, att barnmorska skulle äga uppbära sin avlöning oavkortad under den tid, hon bevisar fortbildningskurs. Denna fråga har hittills ordnats huvudsakligen genom landstingens medverkan. De statsbidrag, som kunnat lämnas deltagarinnorna i sådan kurs, hava varit synnerligen obetydliga. Undervisningen vid kurserna däremot har på statens bekostnad kunnat göras kostnadsfri. Med de föreslagna avlöningsförmånerna för barnmorskor torde svårigheterna för dem att delta i dylik kurs vara väsentligt begränsade, och medicinalstyrelsen anser sig för den skull för närvarande icke böra framställa något förslag i ämnet.

Pension.

Ej heller i nu gällande pensionsbestämmelser för barnmorskor anser sig medicinalstyrelsen böra föreslå annan ändring än som formellt betingas av den förändrade organisation för barnmorskeväsendet, som av medicinalstyrelsen nu förordas.

9. Reservbarnmorskor.

Förslaget om lagstadgad semester för distriktsbarnmorska samt om bibehållande av större delen av avlöningen under sjukdom medför ett betydligt ökat behov av vikarierande barnmorskor. För att tillgodose detta behov vill medicinalstyrelsen förorda införande av ett nytt slags kommunalt anställda barnmorskor, efter danskt mönster benämnda reservbarnmorskor.

*Uppgift och
skyldigheter.*

Sådana böra till erforderligt antal anställas i varje län av barnmorskestyrelsen för viss tid. Dessas uppgift är, att på anmodan av barnmorskestyrelsen eller förste provinsialläkaren ofördröjligen övertaga och under föreskriven tid uppehålla distriktsbarnmorskas tjänst, när sådant på grund av dödsfall eller annan vakans, sjukdom, tjänstledighet, semester eller eljest är nödigt. Reservbarnmorska får icke utan barnmorskestyrelsens medgivande byta boningsort, om hon vill kvarstå som sådan. Till reservbarnmorskor böra lämpligen utväljas i olika delar av länet boende enskilt praktiserande yngre barnmorskor. Verksamhet som reservbarnmorska bör anses såsom särskilt meriterande för sökande till distriktsbarnmorsketjänst. Under sådana förhållanden bör det ej välla svårighet att få reservbarnmorsketjänsterna besatta med dugliga innehavare.

Reservbarnmorska skall på den plats, dit hon skickas, av distrikts-

barnmorska eller, vid vakans, av distriktet tillhandahållas möblerat rum med värme och lyse, men ej kost. De avgifter för biträde vid förlossning eller andra förrättningar, som hon under förordnandet utför, böra tillfalla henne odelade. Hon är emellertid därvid skyldig följa den för distriktsbarnmorska gällande taxan. Nödiga instrument och redskap skall hon själv hålla sig med. Förlossningarna skola införas i distriktsbarnmorskans dagbok. När förordnandet upphör, skall hon ofördröjligen återvända till sitt hem (station).

Reservbarnmorska skall i fast årlig lön åtnjuta 200 kronor samt dessutom vid förordnande å distriktsbarnmorsketjänst erhålla dagavlöning med tre kronor jämte ersättning för resa till och från tjänstgöringsorten. Samtliga dessa avlöningsförmåner böra utgå av landstingsmedel. Reservbarnmorska bör vara skyldig att på samma villkor som distriktsbarnmorska ingå i barnmorskornas pensionsanstalt.

Avlöning

10. Barnmorskestyrelser.

Då säkerligen, vid en eventuell omreglering av barnmorskeväsendet på det sätt, som ovan antytts, eu mängd frågor av ekonomisk och administrativ natur rörande barnmorskorna och kommunerna uppkomma, synes dylika frågor lämpligen böra hänskjutas till en för varje län (landstingsområde) tillsatt gemensam barnmorskestyrelse. Motsvarighet härtill finnes redan inom distriktsveterinärväsendet. I Örebro län finnes därjämte en styrelse, gemensam för samtliga extra provinsialläkardistrikt inom länet.

Barnmorskestyrelsen bör utgöras av en ordförande och tre ledamöter. Självskrivna ledamot och ordförande är första provinsialläkaren i länet eller hans ställföreträdare. Av de övriga ledamöterna utses för fem år i sänder en av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande och två av landstinget jämte lika många på samma sätt och för samma tid utsedda suppleanter. Styrelsen väljer inom sig vice ordförande samt inom eller utom sig sekreterare (tillika kassör). Avgår ledamot eller suppleant, innan tiden för hans uppdrag är utlupen, skall meddelande därom av ordföranden eller vice ordföranden snarast möjligt avgå till Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande respektive landstinget, på det att efterträdare, så fort ske kan, må utses.

Sammanställning

Barnmorskestyrelsens verksamhet torde bliva ganska omfattande och mångskiftande. Exempelvis bör det åligga styrelsen att handlägga följande ärenden.

Verksamhet

1. Barnmorskestyrelsen skall till medicinalstyrelsen ingiva anmälan om behov av nya barnmorskedistrikt eller annan ändring av distriktsindelningen eller om behövliga nya barnmorskeplatser.

2. När distriktsbarnmorska avlider eller lämnar anställning, till vilken statsbidrag utgår, bör kommunalnämnsordföranden i den kommun, där barnmorskan är bosatt, därom ofördröjligen underrätta barnmorskestyrelsen, som ombesörjer vikarie, ledigförklarar tjänsten, och mottager ansökningarna, vilka därefter tillställas först vederbörande tjänsteläkare för yttrande och därefter vederbörande kommun eller kommuner för avgivande av förord. Efter ansökningshandlingarnas återbekommande jämte nämnda yttrande och förord tillsätter barnmorskestyrelsen tjänsten genom förordnande tillsvidare (undantagna från barnmorskestyrelsen äro de tjänster, som av kommun eller enskild person avlönas i enlighet med lagen men för vilka statsbidrag ej erhållas).

3. Är distriktsbarnmorska av sjukdom förhindrad att sköta sin tjänst, utsänder barnmorskestyrelsen, själv eller genom sin ordförande, efter erhållen underrättelse reservbarnmorska såsom vikarie.

4. Kungörandet och tillsättandet av befattning såsom reservbarnmorska.

5. Avgivandet efter kommunalnämnds och tjänsteläkares hörande av vitsord om distriktsbarnmorska, exempelvis för att hon må erhålla ålderstillägg, för sökande av ny plats eller dylikt.

6. Barnmorskestyrelsen har att från kommunerna emottaga de av dem beviljade kontanta avlöningsbeloppen och att till barnmorskorna utbetala dessa belopp. Vidare skall styrelsen hos Eders Kungl Maj:ts befallningshavande rekvirera och till barnmorskorna utbetala dem tillkommande statsbidrag samt hos landstingets kamrerare rekvirera och till barnmorskorna utbetala jämväl landstingsbidraget. Styrelsen har vidare att till landstinget redovisa för såväl de av landstinget beviljade som övriga uppburna löneförmåner och medel till bestridande av utgifterna för länets barnmorskeväsen.

7. Befogenheten att varna och på viss tid eller för alltid avsätta distriktsbarnmorska, som uppför sig ovärdigt. Fel i den egentliga yrkesutövningen hänskjutas till förste provinsialläkaren eller medicinalstyrelsen.

8. Bestämmandet av distriktsbarnmorskas bostadsort (station) inom distriktet, efter vederbörande kommuners hörande. Bestämmandet av reservbarnmorskas bostadsort.

9. Avgörande av klagomål över naturaförmånernas utgörande, i den mån klagomålen ej infatta besvär över kommunalstämnobeslut.

10. Tillsyn över att mellan distrikten och barnmorskan uppgjorda kontrakt ej innehålla olaga eller eljest olämpliga bestämmelser.

11. Fastställande av barnmorsketaxorna.

12. Avgivande av förslag till medicinalstyrelsen om gränserna för de olika barnmorskedistrikten inom länen.

13. Efter barnmorskans ansökan må barnmorskestyrelsen medgiva henne lagstadgad eller i kontrakt medgiven semester samt förordna vikarie. Beviljandet av tjänstledighet för tid utöver två dagar tillkommer även styrelsen, vilken dock kan å sin ordförande överlåta denna befogenhet.

14. Barnmorskestyrelsen skall årligen till landstinget avlämna berättelse över sin verksamhet under det nästförflutna året samt avgiva förslag angående nästkommande års utgifter för barnmorskeväsendet inom länet.

Barnmorskestyrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden eller när två styrelseledamöter det begära samt minst en gång årligen. Beslutsmässig är styrelsen blott, när den är fulltalig. De valda ledamöterna respektive suppleanterna åtnjuta för varje styrelsesammanträde, i vilket de deltaga, en av landstinget bestämd ersättning. Sekreterarens arvode bestämmes av landstinget efter förslag av barnmorskestyrelsen, vilken utfärdar instruktion för sekreteraren.

Sammanträden.

För tiden mellan sammanträdena kan barnmorskestyrelsen uppdraga åt sin ordförande att i fråga om ärenden, som kräva skyndsamhet, på eget ansvar vidtaga erforderliga åtgärder, vilka vid följande sammanträde anmälas för styrelsen. Disciplinära åtgärder samt tillsättande eller entledigande av barnmorska må dock icke avgöras av ordföranden ensam.

Barnmorskestyrelsens beslut må kunna överklagas hos medicinalstyrelsen.

11. Övergångsstadganden.

Den här ovan föreslagna organisationen för barnmorskeväsendet i Sverige kan emellertid icke omedelbart genomföras i sin helhet. Med hänsyn till nuvarande antal kommunalt anställda barnmorskor och den ytterst ojämna fördelningen av deras arbetsprestationer, varom i det föregående utförligt talats, måste man räkna med en tämligen lång

övergångstid. Man kan ej utgå från, att de nu i småkommuner med obetydligt antal förlossningar anställda barnmorskorna skola utan vidare avskedas, utan man måste avvakta den tid, då dessa barnmorskors tjänster bliva lediga. Har sålunda dylik barnmorska genom flyttning, dödsfall eller pensionering avgått från sin plats, bör denna plats icke tillsättas, utan antingen uppehållas genom vikarie eller ock skötas av de övriga till det nya distriktet hörande barnmorskorna. tills allenast en ordinarie barnmorska återstår inom distriktet. Denna bör då förflyttas till det för hela distriktet lämpligaste stället, där sedan distriktsbarnmorskan skulle hava sin station. När även denna sista tjänst blivit vakant eller tidigare, därest såväl barnmorskan som den kommun, där hon är anställd, sådant medgiver, besättes den nya distriktsbarnmorsketjänsten med innehavare. Under övergångstiden böra de av stat och landsting för distriktet beviljade avlöningsbidragen å tillhopa 400 kronor utgå till distriktets barnmorskor samfällt och på dem fördelas efter deras arbetsmängd (d. v. s. antalet förlossningar). Denna fördelning bör verkställas av barnmorskestyrelsen.

Kan den nya distriktsindelningens genomförande påskyndas, genom att en eller flera kommuner begagnar sig av rätten att själv fullt avlöna barnmorska jämte det skyldigheterna gent emot en distriktsbarnmorska fullgöras, bör sådan anordning icke möta hinder. För organisationens enhetlighet är dock icke önskvärt, att nämnda rätt kommer att tagas i anspråk i någon större omfattning.

12. Förslagets ekonomi.

*Kommuner-
nas kostnader.*

För de *kommuner* inom landet, vilka för närvarande avlöna barnmorska, torde den av medicinalstyrelsen föreslagna organisationen i det stora hela endast förorsaka en mindre ökning i kostnaden för naturaförmånerna, vilken ökning icke torde bereda kommunerna några svårigheter att utgöra. Den föreslagna höjningen i ersättningen för naturaförmåner är betingad av dessa förmånens höjda marknadsvärde. En eller annan större kommun, som fördelas på två eller flera distrikt, kan möjligen komma att träffas något hårdare än för närvarande. Till ersättning uppkommer för de små kommuner, som förut haft egen barnmorska men enligt förslaget ingå i ett av flera kommuner bestående distrikt, en avsevärd lindring.

*Landstingens
kostnader.*

Vad kostnaden för *landstingen* beträffar är denna beroende på antalet barnmorskedistrikt enligt den nya organisationen. Med ledning

A. S.

av den genom förste provinsialläkarna verkställda utredningen har medicinalstyrelsen utgått ifrån, att antalet barnmorskedistrikt skulle komma att hålla sig omkring 2,000. Med beräkning av att tre fjärdedelar av detta antal¹⁾ komma att bli berättigade till två ålderstillägg, av vilka hälften faller å landstingen, att landstingens pensionsbidrag uppgår till högsta statsbidragets belopp eller till 25 kronor, att 100 reservbarnmorskor anställas, det vill säga i medeltal omkring fyra i varje län (ungefär en på vart tjugonde barnmorskedistrikt), att reservbarnmorska tjänstgör såsom vikarie tolv månader årligen samt att reservbarnmorskornas reseersättningar, arvode åt sekreterarna i barnmorskestyrelserna, arvoden och reseersättningar åt ledamöterna i dessa styrelser, expenser och extra utgifter för barnmorskeväsendet draga en årlig kostnad av 122,000 kronor,²⁾ bli landstingens årliga kostnader för barnmorskeväsendet 850,000 kronor enligt följande tablå:

| | | |
|--|-----------------------|---|
| Avlöningsbidrag till 2,000 distriktsbarnmorskor à 200 kronor | 400,000 kronor | |
| Ålderstillägg (100 kronor) åt 1,500 distriktsbarnmorskor | 150,000 | » |
| Pensionsavgift (25 kronor) åt 2,000 distriktsbarnmorskor | 50,000 | » |
| Arvode till 100 reservbarnmorskor à 200 kronor | 20,000 | » |
| Vikariatsarvoden à 3 kronor om dagen, tolv månader för 100 reservbarnmorskor | 108,000 | » |
| Reseersättningar, extra utgifter m. m. | 122,000 | » |
| | Summa 850,000 kronor. | |

Statens kostnader enligt förslaget till ny organisation för barnmorskeväsendet bli väsentligt mindre och kunna beräknas till sammanlagt 550,000 kronor enligt följande tablå:

Statens kostnader.

¹⁾ Enligt riks försäkringsanstaltens berättelse om barnmorskornas pensionsanstalt för år 1915 är åldern för de i anstalten nyinträdande barnmorskorna i regel 24—30 år. Efter tio år äro dessa berättigade till två ålderstillägg, alltså vid en ålder av 34—40 år. Av de i anstalten vid 1915 års slut intagna 1,848 barnmorskorna voro 520 under 34 år och 907 under 40 år. En beräkning av att fem åttendedelar av alla kommunalt anställda barnmorskor komma att bli berättigade till två ålderstillägg och en åttendedel till ett ålderstillägg är sålunda fullt motiverad. Till förhindrande av för låga beräkningar hava i kostnadstablan samtliga sex åttendedelarna upptagits berättigade till två ålderstillägg.

²⁾ Av dessa 122,000 komma ungefär 15,000 kronor i reservbarnmorskornas reseersättningar, 60,000 i arvoden (1,000—3,000 kronor) till sekreterarna i barnmorskestyrelserna, 30,000 kronor i arvoden (100—300 kronor) och reseersättningar åt ledamöterna i dessa styrelser samt 17,000 kronor i expenser och extra utgifter för barnmorskeväsendet.

| | |
|--|-----------------------|
| Avlöningsbidrag till 2,000 distriktsbarnmorskor à 200 kronor | 400,000 kronor |
| Ålderstillägg (100 kronor) åt 1,500 distriktsbarnmorskor | 150,000 » |
| | Summa 550,000 kronor. |

Såsom villkor för statens bidrag bör stadgas, att vederbörande landsting förbinder sig att gälda de kostnader, som vad landstinget beträffar, bliva förenade med en organisation av barnmorskeväsendet på sätt ovan föreslagits.

Statens förutvarande ordinarie kostnader för barnmorskeväsendet skulle genom styrelsens föreliggande förslag bliva oförändrade. Sålunda skulle tillsvidare icke någon höjning inträda i anslaget å 63,533 kronor till barnmorskeundervisningen, ej heller i det extra anslaget till fortbildningskurser. Det för år 1917 beviljade anslaget å 100,000 kronor till krigstidshjälp skulle däremot icke tänkas förnyat efter nämnda år.

13. Hemställan om proposition.

Såsom ovan visats kräver medicinalstyrelsens förevarande förslag en kostnad från statsverkets sida å minst 550,000 kronor. Till bestridande av denna kostnad, vilken är av varaktig karaktär, blir ett förslagsanslag erforderligt å nämnda belopp.

Medicinalstyrelsen får för den skull under hänvisning till sitt ovan omförmälda förslag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes till nästkommande riksdag framställa nådig proposition att

riksdagen ville *dels* å ordinarie stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag å högst 550,000 kronor till avlöningsbidrag åt kommunalt anställda barnmorskor i riket enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t utfärdar, under villkor att vederbörande landsting förbinder sig att erlægga de kostnader, som vad landstinget beträffar, bliva förenade med en organisation av barnmorskeväsendet på sätt av Eders Kungl. Maj:t föreslås, *dels ock* godkänna de ändringar i nu gällande lag om kommuns skyldighet att avlöna barnmorska, som av Eders Kungl. Maj:t anses betingade av här förevarande förslag.

Slutligen får medicinalstyrelsen, som angående frågan om bättre vård för barnsängskvinnor vill framdeles så snart den i ämnet pågående utredning hunnit avslutas, avgiva särskilt utlåtande, anhålla att bliva satt i tillfälle att, före det förslag om författningsändring underställes riksdagen eller utfärdas, få avgiva yttrande över detsamma.

I handläggningen av detta ärende hava, förutom undertecknade, jämväl deltagit enligt Eders Kungl. Maj:ts bemyndigande förenämnda sakkunniga, herrar *Alin*, *Åkesson* och *Palmstierna* samt fröken *Lager*. De till ärendet hörande handlingar överlämnas härjämte.

Underdånigst

B. BUHRE.

F. BLOCK.

A. E. Bastman.

Stockholm den 6 oktober 1917.

TABELLBILAGOR

Sammanfattning

av resultaten av kungl. medicinalstyrelsens undersökning angående kommunalt anställda barnmorskors löneförhållanden under år 1915.

Å frågoformulär I begärdes förutom uppgift å respektive barnmorskors namn och tjänstgöringsområde även upplysning angående löneförmånerna. I primärtabeller hava för var och en av de kommunalt anställda barnmorskorna uppförts uppgifter angående löneförmånerna i den ordning, deras respektive tjänstgöringsområden förekomma i den officiella administrativa indelningen.

Tillsammans hava 2,011 kommunalt anställda barnmorskor lämnat uppgifter angående sina löneförmåner. Av dessa åtnjuta 889 eller 44.2 procent endast kontant årslön samt 378 eller 18.8 procent såväl kontant årslön som kontant ersättning för naturaförmåner. 598 barnmorskor eller 29.7 procent av här berörda åtnjöto förutom kontant årslön även vissa naturaförmåner, såsom fri bostad, ved m. m., medan 146 eller 7.3 procent utom den kontanta årslönen och vissa naturaförmåner även erhöilo kontant ersättning för andra dylika förmåner. Huru dessa förhållanden gestaltade sig i städerna och på landsbygden framgår av efterföljande sammanställning.

Tab. 1.

| | Städer | | Landsbygd | |
|--|--------|-------|-----------|--------|
| | Antal | % | Antal | % |
| Endast kontant årslön..... | 103 | 77.4 | 786 | 41.8 |
| Kontant årslön + ersättning för naturaförmåner..... | 21 | 15.8 | 357 | 19.0 |
| Kontant årslön + naturaförmåner..... | 7 | 5.3 | 591 | 31.5 |
| Kontant årslön + naturaförmåner + ersättning för naturaförmåner..... | 2 | 1.5 | 144 | 7.7 |
| Summa | 133 | 100.0 | 1,878 | 100.0. |

Fördelning å olika inkomstgrupper.

I efterföljande tablå hava de kommunalt anställda barnmorskorna fördelats på *olika inkomstgrupper* efter den kontanta årslönens + kontanta ersättningens för naturaförmåner storlek.

Tab. 2.

Antal barnmorskor med vidstående kontanta årsinkomst.

| Inkomstgrupp Kronor | Absoluta tal | | | Relativa tal | | |
|------------------------|--------------|-----------|-----------|--------------|-----------|-----------|
| | Summa | D ä r a v | | Summa | D ä r a v | |
| | | städer | landsbygd | | städer | landsbygd |
| | | | | % | % | % |
| Under 200 | 38 | — | 38 | 1.9 | — | 2.0 |
| 200—299 | 98 | 4 | 94 | 4.9 | 3.0 | 5.0 |
| 300—399 | 447 | 7 | 440 | 22.2 | 5.3 | 23.4 |
| 400—499 | 906 | 33 | 873 | 45.1 | 24.8 | 46.5 |
| 500—599 | 357 | 48 | 309 | 17.8 | 36.1 | 16.4 |
| 600—699 | 124 | 25 | 99 | 6.2 | 18.8 | 5.3 |
| 700—799 | 27 | 14 | 13 | 1.3 | 10.5 | 0.7 |
| 800—899 | 11 | 2 | 9 | 0.5 | 1.5 | 0.5 |
| 900—999 | 3 | — | 3 | 0.1 | — | 0.2 |
| Summa | 2,011 | 133 | 1,878 | 100.0 | 100.0 | 100.0 |

Såsom synes av anförda tablå, understeg den kontanta årslönen jämte den kontanta ersättningen 300 kronor för 135 barnmorskor eller 6.8 procent av samtliga, uppgick till 300—400 kronor för 447 eller 22.2 procent, till 400—500 kronor för 906 eller 45.1 procent, till 500—600 kronor för 357 eller 17.8 procent samt uppnådda 600 kronor och däröver för 165 eller 8.1 procent.

I denna sammanställning har ingen hänsyn tagits till förekomsten av naturaförmåner. I tabellen å sid. 57 har emellertid en uppdelning gjorts med hänsyn till om naturaförmåner förekommit eller icke.

Såsom framgår av sistnämnda tabell, var den kontanta årsinkomsten, för de barnmorskor, som antingen endast åtnjöto kontant lön eller sådan jämte ersättning för naturaförmåner i vanligaste fall mellan 400 och 500 kronor, men översteg för ett relativt stort antal sistnämnda belopp. De barnmorskor åter, som åtnjöto naturaförmåner, voro talrikast representerade i grupperna 300—400 och 400—500 kronor med ungefär lika stort antal i vardera gruppen.

Beträffande förhållandena i städerna och på landsbygden framgår av anförda tabell, att löneförmåner för barnmorskorna i städerna i allmänhet ställde sig gynnsammare än å landsbygden.

Av de 744 barnmorskor, vilka åtnjöto naturaförmåner, erhöillo, såsom av tabell 9 närmare synes, 480 såväl fri bostad som ved, 215 endast fri bostad samt 49 endast fri ved.

Tillsammans 32 barnmorskor, varav 14 i städerna och 18 på landsbygden, hade fri telefon, varjämte 3 hade fria resor.

Beloppet av ersättningen för naturaförmånerna synes av tabell 8.

Fördelningen på olika inkomstgrupper länsvis framgår av tabellerna 5—7.

Tab. 3.

Antal barnmorskor med vidstående kontanta årsinkomst.

| Inkomstgrupp | Endast kontant årlön | | | Kontant årlön + ersättning för naturaförmåner | | | Kontant årlön + naturaförmåner | | | Kontant årlön + ersättning för naturaförmåner + naturaförmåner | | |
|----------------------|----------------------|--------------|--------------|---|--------------|--------------|--------------------------------|--------------|--------------|--|--------------|--------------|
| | Summa | Därav | | Summa | Därav | | Summa | Därav | | Summa | Därav | |
| | | städer | landsbygd | | städer | landsbygd | | städer | landsbygd | | städer | landsbygd |
| <i>Absoluta tal.</i> | | | | | | | | | | | | |
| Under 200... | 34 | — | 34 | — | — | — | 3 | — | 3 | 1 | — | 1 |
| 200—299 ... | 70 | 3 | 67 | 6 | — | 6 | 18 | 1 | 17 | 4 | — | 4 |
| 300—399 ... | 126 | 5 | 121 | 28 | — | 28 | 239 | 2 | 237 | 54 | — | 54 |
| 400—499 ... | 407 | 27 | 380 | 191 | 5 | 186 | 243 | 1 | 242 | 65 | — | 65 |
| 500—599 ... | 162 | 33 | 129 | 104 | 11 | 93 | 74 | 3 | 71 | 17 | 1 | 16 |
| 600—699 ... | 70 | 21 | 49 | 37 | 4 | 33 | 13 | — | 13 | 4 | — | 4 |
| 700—799 ... | 16 | 12 | 4 | 5 | 1 | 4 | 5 | — | 5 | 1 | 1 | — |
| 800—899 ... | 4 | 2 | 2 | 6 | — | 6 | 1 | — | 1 | — | — | — |
| 900—999 ... | — | — | — | 1 | — | 1 | 2 | — | 2 | — | — | — |
| Summa | 889 | 103 | 786 | 378 | 21 | 357 | 598 | 7 | 591 | 146 | 2 | 144 |
| <i>Relativa tal.</i> | % | % | % | % | % | % | % | % | % | % | % | % |
| Under 200... | 3.8 | — | 4.3 | — | — | — | 0.5 | — | 0.5 | 0.7 | — | 0.7 |
| 200—299 ... | 7.9 | 2.9 | 8.5 | 1.6 | — | 1.7 | 3.0 | 14.3 | 2.9 | 2.7 | — | 2.8 |
| 300—399 ... | 14.2 | 4.9 | 15.4 | 7.4 | — | 7.8 | 40.0 | 28.6 | 40.1 | 37.0 | — | 37.5 |
| 400—499 ... | 45.8 | 26.2 | 48.4 | 50.5 | 23.8 | 52.1 | 40.6 | 14.3 | 41.0 | 44.5 | — | 45.1 |
| 500—599 ... | 18.2 | 32.0 | 16.4 | 27.5 | 52.4 | 26.1 | 12.4 | 42.8 | 12.0 | 11.7 | 50.0 | 11.1 |
| 600—699 ... | 7.9 | 20.4 | 6.2 | 9.8 | 19.0 | 9.2 | 2.2 | — | 2.2 | 2.7 | — | 2.8 |
| 700—799 ... | 1.8 | 11.7 | 0.5 | 1.3 | 4.8 | 1.1 | 0.8 | — | 0.8 | 0.7 | 50.0 | — |
| 800—899 ... | 0.4 | 1.9 | 0.3 | 1.6 | — | 1.7 | 0.2 | — | 0.2 | — | — | — |
| 900—999 ... | — | — | — | 0.3 | — | 0.3 | 0.3 | — | 0.3 | — | — | — |
| Summa | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 |

Utl. ang. barnmorskor.

Tab. 4. Barnmorskorna grupperade efter hela kontanta

| L ä n | Kontant årslön intill 200 kr. | Därav med natu- raför- månér 1) | 200— 299 kronor | Därav med natu- raför- månér 1) | 300— 399 kronor | Därav med natu- raför- månér 1) | 400— 499 kronor | Därav med natu- raför- månér 1) | 500— 599 kronor | Därav med natu- raför- månér 1) |
|---------------------------|--|--|------------------------|--|------------------------|--|------------------------|--|-----------------------|--|
| | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | | |
| Stockholms län..... | — | — | 6 | 3 | 26 | 23 | 35 | 26 | 21 | 12 |
| därav städer..... | — | — | — | — | — | — | 1 | — | 4 | 2 |
| » landsbygd..... | — | — | 6 | 3 | 26 | 23 | 34 | 26 | 17 | 10 |
| Uppsala län..... | 1 | 1 | 2 | 2 | 18 | 14 | 16 | 13 | 12 | 9 |
| därav städer..... | — | — | — | — | 1 | — | — | — | — | — |
| » landsbygd..... | 1 | 1 | 2 | 2 | 17 | 14 | 16 | 13 | 12 | 9 |
| Södermanlands län..... | — | — | 4 | 1 | 14 | 8 | 26 | 20 | 17 | 15 |
| därav städer..... | — | — | 2 | 1 | 1 | — | 2 | 1 | 1 | — |
| » landsbygd..... | — | — | 2 | — | 13 | 8 | 24 | 19 | 16 | 15 |
| Östergötlands län..... | 1 | — | 6 | 2 | 21 | 13 | 31 | 24 | 19 | 9 |
| därav städer..... | — | — | — | — | — | — | — | — | 1 | — |
| » landsbygd..... | 1 | — | 6 | 2 | 21 | 13 | 31 | 24 | 18 | 9 |
| Jönköpings län..... | 3 | — | 8 | 2 | 18 | 16 | 39 | 9 | 11 | 1 |
| därav städer..... | — | — | — | — | 1 | 1 | 4 | — | 3 | — |
| » landsbygd..... | 3 | — | 8 | 2 | 17 | 15 | 35 | 9 | 8 | 1 |
| Kronobergs län..... | 2 | — | 5 | 1 | 15 | 6 | 30 | 5 | 7 | — |
| därav städer..... | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| » landsbygd..... | 2 | — | 5 | 1 | 15 | 6 | 30 | 5 | 7 | — |
| Kalmar län..... | 1 | — | 4 | 2 | 18 | 10 | 40 | 12 | 14 | 1 |
| därav städer..... | — | — | — | — | — | — | 3 | — | 3 | — |
| » landsbygd..... | 1 | — | 4 | 2 | 18 | 10 | 37 | 12 | 11 | 1 |
| Gottlands län..... | — | — | 3 | 2 | 12 | 12 | 17 | 15 | 2 | 1 |
| därav städer..... | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| » landsbygd..... | 1 | — | 3 | 2 | 12 | 12 | 17 | 15 | 2 | 1 |
| Blekinge län..... | 1 | — | 2 | — | 4 | 3 | 18 | 7 | 12 | 1 |
| därav städer..... | — | — | — | — | — | — | — | — | 2 | 1 |
| » landsbygd..... | 1 | — | 2 | — | 4 | 3 | 18 | 7 | 10 | — |
| Kristianstads län..... | 3 | — | 8 | 1 | 32 | 15 | 83 | 10 | 14 | 1 |
| därav städer..... | — | — | — | — | — | — | 1 | — | 1 | — |
| » landsbygd..... | 3 | — | 8 | 1 | 32 | 15 | 82 | 10 | 13 | 1 |
| Malmöhus län..... | 11 | 1 | 26 | 4 | 52 | 30 | 84 | 12 | 24 | — |
| därav städer..... | — | — | 2 | — | 1 | — | 1 | — | 5 | — |
| » landsbygd..... | 11 | 1 | 24 | 4 | 51 | 30 | 83 | 12 | 19 | — |
| Hallands län..... | 3 | — | 2 | — | 15 | 9 | 29 | 3 | 10 | — |
| därav städer..... | — | — | — | — | — | — | 2 | — | 3 | — |
| » landsbygd..... | 3 | — | 2 | — | 15 | 9 | 27 | 3 | 7 | — |
| Göteborgs o. Bohus län... | 2 | — | 1 | — | 20 | 12 | 43 | — | 8 | — |
| därav städer..... | — | — | — | — | 1 | — | 5 | — | — | — |
| » landsbygd..... | 2 | — | 1 | — | 19 | 12 | 38 | — | 8 | — |

1) Fri bostad och ved eller endera.

årsinkomsten: lönen + ersättning för naturaförmåner.

| 600— 699 kronor | Därav med natu- raför- måner 1) | 700— 799 kronor | Därav med natu- raför- måner 1) | 800— 899 kronor | Därav med natu- raför- måner 1) | 900— 999 kronor | Därav med natu- raför- måner 1) | Ej upp- givet | Antal barn- morskor | Därav med natu- raför- måner 1) | Med fri telefon | Med fria resor |
|------------------------|--|------------------------|--|------------------------|--|------------------------|--|------------------------|---------------------------|--|--------------------|----------------------|
| Antal barn- morskor | | Antal barn- morskor | | Antal barn- morskor | | Antal barn- morskor | | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | | |
| 8 | 5 | 2 | 1 | — | — | 1 | — | 1 | 100 | 70 | 10 | 1 |
| 1 | — | 2 | 1 | — | — | — | — | — | 8 | 3 | 1 | — |
| 7 | 5 | — | — | — | — | 1 | — | 1 | 92 | 67 | 9 | 1 |
| 2 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | 51 | 40 | — | — |
| 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | 2 | — | — | — |
| 1 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | 49 | 40 | — | — |
| 5 | 1 | 1 | — | — | — | — | — | — | 67 | 45 | 3 | — |
| — | — | — | — | — | — | — | — | — | 6 | 2 | — | — |
| 5 | 1 | 1 | — | — | — | — | — | — | 61 | 43 | 3 | — |
| 8 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | 86 | 49 | 2 | — |
| 2 | — | — | — | — | — | — | — | — | 3 | — | 1 | — |
| 6 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | 83 | 49 | 1 | — |
| 3 | — | 1 | 1 | — | — | — | — | 2 | 85 | 29 | 3 | — |
| 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | 9 | 1 | 3 | — |
| 2 | — | 1 | 1 | — | — | — | — | 2 | 76 | 28 | — | — |
| 2 | 1 | 1 | — | — | — | — | — | 1 | 63 | 13 | — | 1 |
| — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | 1 | — | — | — |
| 2 | 1 | — | — | — | — | — | — | 1 | 62 | 13 | — | 1 |
| 5 | — | 1 | — | 1 | 1 | — | — | — | 84 | 26 | 2 | — |
| 4 | — | 1 | — | — | — | — | — | — | 11 | — | 2 | — |
| 1 | — | — | — | 1 | 1 | — | — | — | 73 | 26 | — | — |
| — | — | 3 | — | — | — | — | — | — | 37 | 30 | 1 | — |
| — | — | 2 | — | — | — | — | — | — | 2 | — | 1 | — |
| — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | 35 | 30 | — | — |
| 8 | — | — | — | — | — | — | — | — | 45 | 11 | — | — |
| 6 | — | — | — | — | — | — | — | — | 8 | 1 | — | — |
| 2 | — | — | — | — | — | — | — | — | 37 | 10 | — | — |
| 2 | — | — | — | — | — | — | — | 3 | 146 | 27 | 1 | — |
| 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | 4 | — | — | — |
| 1 | — | — | — | — | — | — | — | 3 | 142 | 27 | 1 | — |
| 5 | — | 1 | — | 1 | — | — | — | 4 | 208 | 47 | — | — |
| 1 | — | 1 | — | 1 | — | — | — | — | 12 | — | — | — |
| 4 | — | — | — | — | — | — | — | 4 | 196 | 47 | — | — |
| 2 | — | 1 | 1 | — | — | — | — | — | 62 | 13 | 1 | — |
| — | — | — | — | — | — | — | — | — | 5 | — | 1 | — |
| 2 | — | 1 | 1 | — | — | — | — | — | 57 | 13 | — | — |
| 3 | — | 1 | — | — | — | 1 | 1 | 1 | 80 | 13 | — | — |
| — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | 7 | — | — | — |
| 3 | — | — | — | — | — | 1 | 1 | 1 | 73 | 13 | — | — |

Tab. 4 (forts.). *Barnmorskorna grupperade efter hela kontanta*

| L ä n | Kon- rant årslön intill 200 kr. | Därv med natu- raför- månar 1) | 200— 299 kronor | Därv med natu- raför- månar 1) | 300— 399 kronor | Därv med natu- raför- månar 1) | 400— 499 kronor | Därv med natu- raför- månar 1) | 500— 599 kronor | Därv med natu- raför- månar 1) |
|---------------------------|---|---|------------------------|---|------------------------|---|------------------------|---|-----------------------|---|
| | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | | |
| Älvsborgs län | 2 | — | 7 | — | 28 | 16 | 52 | 9 | 14 | 1 |
| därv städer | — | — | — | — | — | — | 3 | — | — | — |
| » landsbygd | 2 | — | 7 | — | 28 | 16 | 49 | 9 | 14 | 1 |
| Skaraborgs län | 3 | — | 2 | — | 25 | 16 | 49 | 4 | 13 | 2 |
| därv städer | — | — | — | — | — | — | 5 | — | 3 | — |
| » landsbygd | 3 | — | 2 | — | 25 | 16 | 44 | 4 | 10 | 2 |
| Värmlands län | 1 | — | 2 | — | 26 | 14 | 41 | 17 | 16 | 4 |
| därv städer | — | — | — | — | — | — | — | — | 1 | — |
| » landsbygd | 1 | — | 2 | — | 26 | 14 | 41 | 17 | 15 | 4 |
| Örebro län | 2 | 1 | 4 | — | 13 | 10 | 32 | 22 | 15 | 10 |
| därv städer | — | — | — | — | 1 | — | — | — | 2 | — |
| » landsbygd | 2 | 1 | 4 | — | 12 | 10 | 32 | 22 | 13 | 10 |
| Västmanlands län | 1 | 1 | 2 | 1 | 22 | 20 | 21 | 17 | 9 | 2 |
| därv städer | — | — | — | — | — | — | 1 | — | 5 | — |
| » landsbygd | 1 | 1 | 2 | 1 | 22 | 20 | 20 | 17 | 4 | 2 |
| Kopparbergs län | — | — | 1 | 1 | 11 | 8 | 29 | 12 | 28 | 9 |
| därv städer | — | — | — | — | — | — | 3 | — | 1 | — |
| » landsbygd | — | — | 1 | 1 | 11 | 8 | 26 | 12 | 27 | 9 |
| Gävleborgs län | — | — | 1 | — | 15 | 14 | 33 | 25 | 22 | 6 |
| därv städer | — | — | — | — | 1 | 1 | 1 | — | 5 | 1 |
| » landsbygd | — | — | 1 | — | 14 | 13 | 32 | 25 | 17 | 5 |
| Västernorrlands län | — | — | 1 | — | 21 | 13 | 44 | 20 | 16 | 1 |
| därv städer | — | — | — | — | — | — | — | — | 4 | — |
| » landsbygd | — | — | 1 | — | 21 | 13 | 44 | 20 | 12 | 1 |
| Jämtlands län | 1 | — | 1 | — | 12 | 10 | 28 | 16 | 12 | 3 |
| därv städer | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| » landsbygd | 1 | — | 1 | — | 12 | 10 | 28 | 16 | 12 | 3 |
| Västerbottens län | — | — | — | — | 6 | — | 66 | 3 | 20 | 1 |
| därv städer | — | — | — | — | — | — | — | — | 1 | — |
| » landsbygd | — | — | — | — | 6 | — | 66 | 3 | 19 | 1 |
| Norrbottnens län | — | — | — | — | 3 | 1 | 20 | 7 | 21 | 2 |
| därv städer | — | — | — | — | — | — | 1 | — | 3 | — |
| » landsbygd | — | — | — | — | 3 | 1 | 19 | 7 | 18 | 2 |
| Summa | 38 | 4 | 98 | 22 | 447 | 293 | 906 | 308 | 357 | 91 |
| Därv städer | — | — | 4 | 1 | 7 | 2 | 33 | 1 | 48 | 4 |
| » landsbygd | 38 | 4 | 94 | 21 | 440 | 291 | 873 | 307 | 309 | 87 |
| Relativa tal. | | | | | | | | | | |
| Summa | 1.9 | 0.5 | 4.8 | 3.0 | 22.0 | 39.4 | 44.6 | 41.4 | 17.6 | 12.2 |
| Därv städer | — | — | 3.0 | 11.1 | 5.2 | 22.2 | 24.4 | 11.1 | 35.5 | 44.5 |
| » landsbygd | 2.0 | 0.5 | 5.0 | 2.9 | 23.2 | 39.6 | 46.0 | 41.8 | 16.3 | 11.8 |

1) Fri bostad och ved eller endera.

årsinkomsten: lönen + ersättning för naturaförmåner.

| 600— 699 kronor | Därav med natu- raför- måner 1) | 700— 799 kronor | Därav med natu- raför- måner 1) | 800— 899 kronor | Därav med natu- raför- måner 1) | 900— 999 kronor | Därav med natu- raför- måner 1) | Ej upp- givet | Antal barn- morskor | Därav med natu- raför- måner 1) | Med fri telefon | Med fria resor |
|------------------------|--|------------------------|--|------------------------|--|------------------------|--|------------------------|---------------------------|--|--------------------|----------------------|
| Antal barn- morskor | | Antal barn- morskor | | Antal barn- morskor | | Antal barn- morskor | | Antal barn- morskor | Antal barn- morskor | | | |
| 9 | — | 1 | — | — | — | — | — | 1 | 114 | 26 | 1 | — |
| 4 | — | — | — | — | — | — | — | 1 | 8 | — | — | — |
| 5 | — | 1 | — | — | — | — | — | — | 106 | 26 | 1 | — |
| 3 | 1 | — | — | 1 | — | — | — | 2 | 98 | 23 | 1 | — |
| 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | 9 | — | 1 | — |
| 2 | 1 | — | — | 1 | — | — | — | 2 | 89 | 23 | — | — |
| 7 | 1 | 3 | — | — | — | — | — | 1 | 97 | 36 | — | — |
| 1 | — | 3 | — | — | — | — | — | — | 5 | — | — | — |
| 6 | 1 | — | — | — | — | — | — | 1 | 92 | 36 | — | — |
| 7 | — | 2 | 2 | — | — | — | — | — | 75 | 45 | 1 | 1 |
| — | — | — | — | — | — | — | — | — | 3 | — | 1 | — |
| 7 | — | 2 | 2 | — | — | — | — | — | 72 | 45 | — | 1 |
| 4 | — | — | — | — | — | — | — | — | 59 | 41 | 4 | — |
| 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | 7 | — | 3 | — |
| 3 | — | — | — | — | — | — | — | — | 52 | 41 | 1 | — |
| 13 | — | 1 | — | — | — | — | — | — | 83 | 30 | — | — |
| — | — | — | — | — | — | — | — | — | 4 | — | — | — |
| 13 | — | 1 | — | — | — | — | — | — | 79 | 30 | — | — |
| 5 | 2 | 1 | — | — | — | — | — | 2 | 79 | 47 | — | — |
| — | — | 1 | — | — | — | — | — | 1 | 9 | 2 | — | — |
| 5 | 2 | — | — | — | — | — | — | 1 | 70 | 45 | — | — |
| 8 | 1 | 2 | — | — | — | 1 | 1 | — | 93 | 36 | — | — |
| — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | 5 | — | — | — |
| 8 | 1 | 1 | — | — | — | 1 | 1 | — | 88 | 36 | — | — |
| 1 | — | 1 | — | — | — | — | — | 1 | 57 | 29 | 2 | — |
| — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | 1 | — | — | — |
| 1 | — | — | — | — | — | — | — | 1 | 56 | 29 | 2 | — |
| 3 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | 95 | 5 | — | — |
| 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | 2 | — | — | — |
| 2 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | 93 | 5 | — | — |
| 11 | 2 | 4 | 1 | 7 | — | — | — | 1 | 67 | 13 | — | — |
| — | — | — | — | — | — | — | — | — | 4 | — | — | — |
| 11 | 2 | 4 | 1 | 7 | — | — | — | 1 | 63 | 13 | — | — |
| 124 | 17 | 27 | 6 | 11 | 1 | 3 | 2 | 20 | 2,031 | 744 | 32 | 3 |
| 25 | — | 14 | 1 | 2 | — | — | — | 2 | 135 | 9 | 14 | — |
| 99 | 17 | 13 | 5 | 9 | 1 | 3 | 2 | 18 | 1,896 | 735 | 18 | 3 |
| 6.1 | 2.3 | 1.3 | 0.8 | 0.5 | 0.1 | 0.2 | 0.3 | 1.0 | 100.0 | 100.0 | — | — |
| 18.5 | — | 10.4 | 11.1 | 1.5 | — | — | — | 1.5 | 100.0 | 100.0 | — | — |
| 5.2 | 2.3 | 0.7 | 0.7 | 0.5 | 0.1 | 0.2 | 0.3 | 0.9 | 100.0 | 100.0 | — | — |

Tab. 5.

Barnmorskorna grupperade efter kontant lön + ersättning för naturaförmåner.

| L ä n | Antal barnmorskor med kontant årslön + ersättning för naturaförmåner uppgående till | | | | | | | | | Hela antalet barnmorskor |
|-----------------------|---|----------------|----------------|------------------|------------------|-----------------|-----------------|----------------|----------------|--------------------------|
| | intill 200 kronor | 200—299 kronor | 300—399 kronor | 400—499 kronor | 500—599 kronor | 600—699 kronor | 700—799 kronor | 800—899 kronor | 900—999 kronor | |
| Stockholms län | — | — | — | 3 | 5 ¹⁾ | 3 ¹⁾ | 1 ¹⁾ | — | 1 | 13 |
| Uppsala » | — | — | — | — | 2 | — | — | — | — | 2 |
| Södermanlands » | — | — | — | — | 1 ¹⁾ | — | 1 | — | — | 2 |
| Östergötlands » | — | — | 3 | 2 | 4 | 3 | — | — | — | 12 |
| Jönköpings » | — | — | 1 | 13 ²⁾ | 3 | 1 ¹⁾ | — | — | — | 18 |
| Kronobergs » | — | 1 | 3 | 10 | 5 | 1 | — | — | — | 20 |
| Kalmar » | — | — | 1 | 6 | 4 | 1 | — | — | — | 12 |
| Gottlands » | — | 1 | — | 1 | 1 | — | 1 | — | — | 4 |
| Blekinge » | — | — | 1 | 4 | 4 | 1 | — | — | — | 10 |
| Kristianstads » | — | 3 | 5 | 26 | 8 ¹⁾ | 1 | — | — | — | 43 |
| Malmöhus » | — | — | 1 | 16 | 14 ³⁾ | 1 ¹⁾ | — | — | — | 32 |
| Hallands » | — | — | — | 8 | 1 | 1 | — | — | — | 10 |
| Göteborgs och Bohus » | — | — | — | 15 | 2 | — | — | — | — | 17 |
| Älvsborgs » | — | 1 | 1 | 16 ¹⁾ | 3 | 1 ¹⁾ | 1 | — | — | 23 |
| Skaraborgs » | — | — | 1 | 13 | 4 | — | — | — | — | 18 |
| Värmlands » | — | — | 3 | 6 | 6 | — | — | — | — | 15 |
| Örebro » | — | — | 1 | 4 | 3 | 6 | — | — | — | 14 |
| Västmanlands » | — | — | 1 | 1 | — | 2 | — | — | — | 4 |
| Kopparbergs » | — | — | 1 | 4 | 6 | 3 | — | — | — | 14 |
| Gävleborgs » | — | — | 1 | 4 | 7 ⁴⁾ | 2 | — | — | — | 14 |
| Västernorrlands » | — | — | 2 | 7 | 3 ¹⁾ | 4 | — | — | — | 16 |
| Jämtlands » | — | — | 1 | 5 | 5 | — | — | — | — | 11 |
| Västerbottens » | — | — | 1 | 24 | 5 | — | — | — | — | 30 |
| Norrbottns » | — | — | — | 3 | 8 | 6 | 1 | 6 | — | 24 |
| Summa | — | 6 | 28 | 191 | 104 | 37 | 5 | 6 | 1 | 378 ⁵⁾ |
| Därav städer | — | — | — | 5 | 11 | 4 | 1 | — | — | 21 |
| » landsbygd | — | 6 | 28 | 186 | 93 | 33 | 4 | 6 | 1 | 357 |

¹⁾ Därav i stad 1 barnmorska.

²⁾ » » » 4 barnmorskor.

³⁾ » » » 5 »

⁴⁾ » » » 2 »

⁵⁾ Se tab. 3.

Tab. 6.

Barnmorskor, som hava endast lön (utan ersättning för naturaförmåner) och naturaförmåner.

| L ä n | Antal barnmorskor med naturaförmåner + en lön av | | | | | | | | | Hela antalet barnmorskor |
|-----------------------|--|-----------------|------------------|------------------|-----------------|------|------|------|------|--------------------------|
| | intill | 200— | 300— | 400— | 500— | 600— | 700— | 800— | 900— | |
| | 200 | 299 | 399 | 499 | 599 | 699 | 799 | 899 | 999 | |
| Stockholms län | — | 3 | 20 | 24 | 8 ¹⁾ | 5 | — | — | — | 60 |
| Uppsala » | 1 | — | 13 | 10 | 9 | — | — | — | — | 33 |
| Södermanlands » | — | 1 ¹⁾ | 7 | 16 ¹⁾ | 13 | 1 | — | — | — | 38 |
| Östergötlands » | — | 1 | 10 | 17 | 5 | — | — | — | — | 33 |
| Jönköpings » | — | 2 | 11 ¹⁾ | 6 | — | — | 1 | — | — | 20 |
| Kronobergs » | — | 1 | 4 | 4 | — | 1 | — | — | — | 10 |
| Kalmar » | — | 2 | 7 | 8 | 1 | — | — | 1 | — | 19 |
| Gottlands » | — | 1 | 12 | 11 | 1 | — | — | — | — | 25 |
| Blekinge » | — | — | 3 | 4 | 1 ¹⁾ | — | — | — | — | 8 |
| Kristianstads » | — | 1 | 11 | 6 | 1 | — | — | — | — | 19 |
| Malmöhus » | — | 4 | 21 | 7 | — | — | — | — | — | 32 |
| Hallands » | — | — | 6 | 1 | — | — | 1 | — | — | 8 |
| Göteborgs och Bohus » | — | — | 11 | — | — | — | — | — | 1 | 12 |
| Älvsborgs » | — | — | 12 | 7 | — | — | — | — | — | 19 |
| Skaraborgs » | — | — | 13 | 2 | 1 | — | — | — | — | 16 |
| Värmlands » | — | — | 12 | 15 | 4 | — | — | — | — | 31 |
| Örebro » | 1 | — | 9 | 21 | 10 | — | 2 | — | — | 43 |
| Västmanlands » | 1 | 1 | 17 | 15 | 2 | — | — | — | — | 36 |
| Kopparbergs » | — | 1 | 7 | 9 | 7 | — | — | — | — | 24 |
| Gävleborgs » | — | — | 12 ¹⁾ | 23 | 6 ¹⁾ | 2 | — | — | — | 43 |
| Västernorrlands » | — | — | 10 | 18 | 1 | 1 | — | — | 1 | 31 |
| Jämtlands » | — | — | 10 | 13 | 3 | — | — | — | — | 26 |
| Västerbottens » | — | — | — | 2 | — | 1 | — | — | — | 3 |
| Norrbottnens » | — | — | 1 | 4 | 1 | 2 | 1 | — | — | 9 |
| Summa | 3 | 18 | 239 | 243 | 74 | 13 | 5 | 1 | 2 | 598 ²⁾ |
| Därav städer | — | 1 | 2 | 1 | 3 | — | — | — | — | 7 |
| » landsbygd | 3 | 17 | 237 | 242 | 71 | 13 | 5 | 1 | 2 | 591 |

¹⁾ Därav i stad 1 barnmorska.

²⁾ Se tab. 3.

Tab. 7.

Barnmorskorna grupperade efter kontant lön + ersättning för naturaförmåner + naturaförmåner.

| Län | Antal barnmorskor med kontant årslön + ersättning för naturaförmåner + naturaförmåner uppgående till | | | | | | | | | Hela antalet barnmorskor |
|-----------------------|--|----------------|----------------|----------------|-----------------|----------------|-----------------|----------------|----------------|--------------------------|
| | intill 200 kronor | 200—299 kronor | 300—399 kronor | 400—499 kronor | 500—599 kronor | 600—699 kronor | 700—799 kronor | 800—899 kronor | 900—999 kronor | |
| Stockholms län | — | — | 3 | 2 | 4 ¹⁾ | — | 1 ¹⁾ | — | — | 10 |
| Uppsala » | — | 2 | 1 | 3 | — | 1 | — | — | — | 7 |
| Södermanlands » | — | — | 1 | 4 | 2 | — | — | — | — | 7 |
| Östergötlands » | — | 1 | 3 | 7 | 4 | 1 | — | — | — | 16 |
| Jönköpings » | — | — | 5 | 3 | 1 | — | — | — | — | 9 |
| Kronobergs » | — | — | 2 | 1 | — | — | — | — | — | 3 |
| Kalmar » | — | — | 3 | 4 | — | — | — | — | — | 7 |
| Gottlands » | — | 1 | — | 4 | — | — | — | — | — | 5 |
| Blekinge » | — | — | — | 3 | — | — | — | — | — | 3 |
| Kristianstads » | — | — | 4 | 4 | — | — | — | — | — | 8 |
| Malmöhus » | 1 | — | 9 | 5 | — | — | — | — | — | 15 |
| Hallands » | — | — | 3 | 2 | — | — | — | — | — | 5 |
| Göteborgs och Bohus » | — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | 1 |
| Älvsborgs » | — | — | 4 | 2 | 1 | — | — | — | — | 7 |
| Skaraborgs » | — | — | 3 | 2 | 1 | 1 | — | — | — | 7 |
| Värmlands » | — | — | 2 | 2 | — | 1 | — | — | — | 5 |
| Örebro » | — | — | 1 | 1 | — | — | — | — | — | 2 |
| Västmanlands » | — | — | 3 | 2 | — | — | — | — | — | 5 |
| Kopparbergs » | — | — | 1 | 3 | 2 | — | — | — | — | 6 |
| Gävleborgs » | — | — | 2 | 2 | — | — | — | — | — | 4 |
| Västernorrlands » | — | — | 3 | 2 | — | — | — | — | — | 5 |
| Jämtlands » | — | — | — | 3 | — | — | — | — | — | 3 |
| Västerbottens » | — | — | — | 1 | 1 | — | — | — | — | 2 |
| Norrbottnens » | — | — | — | 3 | 1 | — | — | — | — | 4 |
| Summa | 1 | 4 | 54 | 65 | 17 | 4 | 1 | — | — | 146 ²⁾ |
| Därav städer | — | — | — | — | 1 | — | 1 | — | — | 2 |
| » landsbygd | 1 | 4 | 54 | 65 | 16 | 4 | — | — | — | 144 |

¹⁾ Därav i stad 1 barnmorska.

²⁾ Se tab. 3.

Tab. 8.

Antal barnmorskor med ersättning för naturaförmåner till belopp av:

| L ä n | Högst 49 kronor | 50— 99 kronor | 100— 149 kronor | 150— 199 kronor | 200— 249 kronor | 250— 299 kronor | 300— 349 kronor | 350— 399 kronor | 400— 449 kronor | 450— 499 kronor | 550— 599 kronor | Summa barn- mors- kor |
|-------------------------|-----------------------|---------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|--------------------------------|
| Stockholms län | 6 | 3 | 4 | 2 | — | 5 | 1 | 1 | — | — | 1 | 23 |
| därav städer | — | — | 2 | 1 | — | 2 | — | — | — | — | — | 5 |
| » landsbygd | 6 | 3 | 2 | 1 | — | 3 | 1 | 1 | — | — | 1 | 18 |
| Uppsala län | 1 | 4 | 2 | 2 | — | — | — | — | — | — | — | 9 |
| därav städer | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| » landsbygd | 1 | 4 | 2 | 2 | — | — | — | — | — | — | — | 9 |
| Södermanlands län | 5 | 2 | — | — | 2 | — | — | — | — | — | — | 9 |
| därav städer | — | — | — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | 1 |
| » landsbygd | 5 | 2 | — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | 8 |
| Östergötlands län | 9 | 8 | 6 | 3 | 2 | — | — | — | — | — | — | 28 |
| därav städer | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| » landsbygd | 9 | 8 | 6 | 3 | 2 | — | — | — | — | — | — | 28 |
| Jönköpings län | 6 | 2 | 13 | 5 | 1 | — | — | — | — | — | — | 27 |
| därav städer | — | — | 5 | — | — | — | — | — | — | — | — | 5 |
| » landsbygd | 6 | 2 | 8 | 5 | 1 | — | — | — | — | — | — | 22 |
| Kronobergs län | 3 | 11 | 5 | 4 | — | — | — | — | — | — | — | 23 |
| därav städer | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| » landsbygd | 3 | 11 | 5 | 4 | — | — | — | — | — | — | — | 23 |
| Kalmar län | 4 | 4 | 10 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | 19 |
| därav städer | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| » landsbygd | 4 | 4 | 10 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | 19 |
| Gottlands län | 3 | 3 | 1 | 1 | 1 | — | — | — | — | — | — | 9 |
| därav städer | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| » landsbygd | 3 | 3 | 1 | 1 | 1 | — | — | — | — | — | — | 9 |
| Blekinge län | 1 | 5 | 3 | 4 | — | — | — | — | — | — | — | 13 |
| därav städer | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| » landsbygd | 1 | 5 | 3 | 4 | — | — | — | — | — | — | — | 13 |

UH. ang. barnmorskor.

Tab. 8 (forts.).

| L ä n | Högst 49 kronor | 50— 99 kronor | 100— 149 kronor | 150— 199 kronor | 200— 249 kronor | 250— 299 kronor | 300— 349 kronor | 350— 399 kronor | 400— 449 kronor | 450— 499 kronor | 550— 599 kronor | Summa barn- mor- skor |
|-------------------------|-----------------------|---------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|--------------------------------|
| Västerbottens län | — | 4 | 17 | 11 | — | — | — | — | — | — | — | 32 |
| därav städer | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| » landsbygd | — | 4 | 17 | 11 | — | — | — | — | — | — | — | 32 |
| Norrbottnens län | 1 | 4 | 8 | 5 | 7 | — | — | — | — | 3 | — | 28 |
| därav städer | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| » landsbygd | 1 | 4 | 8 | 5 | 7 | — | — | — | — | 3 | — | 28 |
| Summa | 83 | 130 | 191 | 72 | 36 | 5 | 2 | 1 | — | 3 | 1 | 524 |
| Därav städer | 1 | 4 | 8 | 1 | 7 | 2 | — | — | — | — | — | 23 |
| » landsbygd | 82 | 126 | 183 | 71 | 29 | 3 | 2 | 1 | — | 3 | 1 | 501 |
| Relativa tal: | | | | | | | | | | | | |
| Summa | 15.8 | 24.8 | 36.4 | 13.7 | 6.9 | 1.0 | 0.4 | 0.2 | — | 0.6 | 0.2 | 100.0 |
| Därav städer | 4.3 | 17.4 | 34.8 | 4.3 | 30.5 | 8.7 | — | — | — | — | — | 100.0 |
| » landsbygd | 16.4 | 25.1 | 36.5 | 14.2 | 5.8 | 0.6 | 0.4 | 0.2 | — | 0.6 | 0.2 | 100.0 |

Tab. 9. *Barnmorskor grupperade efter beskaffenheten av*

| L ä n | Kontant års- inkomst intill 200 kronor ¹⁾ | | | 200—299 kronor | | | 300—399 kronor | | | 400—499 kronor | | |
|-----------------------|--|---------------|------------|--------------------------|---------------|------------|--------------------------|------------------|------------|--------------------------|---------------|------------------|
| | Fri bostad och ved | Fri bostad | Fri ved | Fri bostad och ved | Fri bostad | Fri ved | Fri bostad och ved | Fri bostad | Fri ved | Fri bostad och ved | Fri bostad | Fri ved |
| Stockholms län | — | — | — | 3 | — | — | 19 | 2 | 2 | 21 | 5 | — |
| Uppsala » | 1 | — | — | — | — | 2 | 12 | 1 | 1 | 8 | 5 | — |
| Södermanlands » | — | — | — | 1 ⁴⁾ | — | — | 7 | 1 | — | 17 | 2 | 1 ⁴⁾ |
| Östergötlands » | — | — | — | 1 | — | 1 | 10 | 2 | 1 | 15 | 5 | 4 |
| Jönköpings » | — | — | — | 2 | — | — | 10 | 4 ²⁾ | 2 | 3 | 4 | 2 |
| Kronobergs » | — | — | — | 1 | — | — | 3 | 3 | — | 2 | 3 | — |
| Kalmar » | — | — | — | 2 | — | — | 7 | 2 | 1 | 2 | 3 | 1 |
| Gottlands » | — | — | — | — | 2 | — | 5 | 5 | 2 | 5 | 10 | — |
| Blekinge » | — | — | — | — | — | — | 2 | 1 | — | 3 | 3 | 1 |
| Kristianstads » | — | — | — | — | 1 | — | 8 | 7 | — | 4 | 6 | — |
| Malmöhus » | — | 1 | — | — | 4 | — | 14 | 14 | 2 | 3 | 9 | — |
| Hallands » | — | — | — | — | — | — | 4 | 5 | — | 1 | 2 | — |
| Göteborgs- o. Bohus » | — | — | — | — | — | — | 7 | 5 | — | — | — | — |
| Älvsborgs » | — | — | — | — | — | — | 11 | 5 | — | 7 | 2 | — |
| Skaraborgs » | — | — | — | — | — | — | 13 | 3 | — | 2 | 2 | — |
| Värmlands » | — | — | — | — | — | — | 8 | 6 | — | 11 | 6 | — |
| Örebro » | — | 1 | — | — | — | — | 8 | 2 | — | 16 | 6 | — |
| Västmanlands » | — | — | 1 | — | — | 1 | 15 | 4 | 1 | 14 | 1 | 2 |
| Kopparbergs » | — | — | — | — | 1 | — | 5 | 2 | 1 | 6 | 5 | 1 |
| Gävleborgs » | — | — | — | — | — | — | 13 ³⁾ | 1 | — | 20 | 4 | 1 |
| Västernorrlands » | — | — | — | — | — | — | 11 | — | 2 | 14 | 4 | 2 |
| Jämtlands » | — | — | — | — | — | — | 8 | 1 | 1 | 12 | 2 | 2 |
| Västerbottens » | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 2 | 1 | — |
| Norrbottnens » | — | — | — | — | — | — | 1 | — | — | 4 | 3 | — |
| Summa | 1 | 2 | 1 | 10 ³⁾ | 8 | 4 | 201 ³⁾ | 76 ³⁾ | 16 | 198 | 93 | 17 ³⁾ |

¹⁾ Lön + ersättning för naturaförmåner. ²⁾ Därav 2 i stad. ³⁾ Därav 1 i stad. ⁴⁾ I stad.

åtnjutna naturaförmåner inom olika inkomstgrupper.

| 500—599 kronor | | | 600—699 kronor | | | 700—799 kronor | | | 800—899 kronor | | | 900—999 kronor | | | Tillsammans | | |
|--------------------|------------|-----------------|--------------------|------------|---------|--------------------|------------|---------|--------------------|------------|---------|--------------------|------------|------------------|--------------------|-------------------|---------------------|
| Fri bostad och ved | Fri bostad | Fri ved | Fri bostad och ved | Fri bostad | Fri ved | Fri bostad och ved | Fri bostad | Fri ved | Fri bostad och ved | Fri bostad | Fri ved | Fri bostad och ved | Fri bostad | Fri ved | Fri bostad och ved | Fri bostad | Fri ved |
| 6 | 3 | 3 ³⁾ | 4 | 1 | — | — | 14 | — | — | — | — | — | — | — | 53 | 12 ³⁾ | 5 ²⁾ |
| 7 | 1 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 28 | 7 | 5 |
| 10 | 5 | — | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 36 ³⁾ | 8 | 1 ⁴⁾ | |
| 3 | 5 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 29 | 12 | 8 | |
| — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 16 | 8 ³⁾ | 5 | |
| — | — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 7 | 6 | — | |
| 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 19 | 5 | 2 | |
| 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | 1 | — | — | — | — | 11 | 17 | 2 | |
| 1 ⁴⁾ | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 6 ³⁾ | 4 | 1 | |
| — | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 12 | 15 | — | |
| — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 17 | 28 | 2 | |
| — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 6 | 7 | — | |
| — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 8 | 5 | — | |
| — | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 18 | 8 | — | |
| 1 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 16 | 7 | — | |
| 4 | — | — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 23 | 13 | — | |
| 6 | 3 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 32 | 12 | 1 | |
| — | 2 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 29 | 7 | 5 | |
| 5 | 3 | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 16 | 11 | 3 | |
| 4 ³⁾ | 2 | — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 37 ³⁾ | 8 | 2 | |
| 1 | — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 28 | 4 | 4 | |
| — | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 22 | 4 | 3 | |
| — | 1 | — | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 3 | 2 | — | |
| 1 | 1 | — | 1 | 1 | — | 1 | — | — | — | — | — | — | — | 8 | 5 | — | |
| 53 ²⁾ | 30 | 8 ²⁾ | 9 | 5 | 3 | 5 | 14 | 1 | — | — | — | 2 | — | — | 480 ⁶⁾ | 215 ²⁾ | 49 ⁶⁾ 7) |

⁵⁾ Därav 4 i stad. ⁶⁾ Därav 3 i stad. ⁷⁾ S:a 744 — se tab. 4.